

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»

Факультет філології, психології та педагогіки
Кафедра українознавства, культури та документознавства

Кваліфікаційна робота
«ЧОТИРИ ПРОСТОРИ» БІБЛІОТЕК ЯК МОДЕЛЬ МОДЕРНІЗАЦІЇ
СУЧАСНИХ БІБЛІОТЕЧНИХ ЗАКЛАДІВ
(НА ПРИКЛАДІ ПУБЛІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ ІМЕНІ
ДАВИДА ГУРАМІШВІЛІ МИРГОРОДСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ)

Студентки 3 курсу групи 301-пФД
спеціальності 029 «Інформаційна,
бібліотечна та архівна та справа» _____ Чурикової Валерії Олегівни

Науковий керівник _____ Чиркова Марина Юріївна

Завідувач кафедри _____ Передерій Ірина Григорівна
д.і.н., професор

Деканові
факультету філології, психології та
педагогіки
Національного університету
«Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка
Анні АГЕЙЧЕВІЙ
студентки групи 301-пФД
спеціальності 029 Інформаційна,
бібліотечна та архівна справа
Чурикової Валерії Олегівни

ЗАЯВА

Прошу затвердити тему кваліфікаційної роботи: «Чотири простори» бібліотек як модель модернізації сучасних бібліотечних закладів (на прикладі Публічної бібліотеки імені Давида Гурамішвілі Миргородської міської ради).

Науковим керівником прошу призначити старшого викладача кафедри українознавства, культури та документознавства Чиркову Марину Юріївну.
__._.2025

Завідувач кафедри

Ірина ПЕРЕДЕРІЙ

Керівник

Марина ЧИРКОВА

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка»
Факультет філології, психології та педагогіки
Кафедра українознавства, культури та документознавства
Спеціальність 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри українознавства,
культури та документознавства

_____ Ірина ПЕРЕДЕРІЙ

“ ____ ” _____ 2025 року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРУ**

Чуриковій Валерії Олегівні

1. Тема роботи: «Чотири простори» бібліотек як модель модернізації сучасних бібліотечних закладів (на прикладі Публічної бібліотеки імені Давида Гурамішвілі Миргородської міської ради).

Керівник роботи: старший викладач кафедри українознавства, культури та документознавства Чиркова Марина Юріївна

2. Термін подання роботи 17.06.2025 р.

3. Мета завдання кваліфікаційної роботи: аналіз сучасного стану та окреслення напрямів модернізації Публічної бібліотеки імені Давида Гурамішвілі Миргородської міської ради в рамках утілення концепції «Чотири простори» бібліотек.

Дата видачі завдання 29.03.2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання	Примітки
1	Теоретична частина	25.03.2025 – 25.04.2025	45%
2	Аналітична частина	28.04.2025 – 28.05.2025	55%
3	Виготовлення ілюстративного матеріалу та підготовка до захисту	02.06.2025 – 16.06.2025	100%
4	Захист роботи	25.06.2025	

Бакалавр _____

Валерія ЧУРІКОВА

Керівник роботи _____

Марина ЧИРКОВА

АНОТАЦІЯ

Чурикова В.О. «Чотири простори» бібліотек як модель модернізації сучасних бібліотечних закладів (на прикладі Публічної бібліотеки імені Давида Гурамішвілі Миргородської міської ради) Спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2025.

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні засади та практичні аспекти впровадження концепції «Чотири простори» в діяльність сучасної бібліотеки на прикладі Публічної бібліотеки імені Давида Гурамішвілі Миргородської міської ради. Визначено позитивні результати реалізації концепції, а також окреслено основні проблемні моменти, що виникають у процесі її впровадження. Проаналізовано суть кожного з просторів бібліотечного середовища, особливу увагу зосереджено на віртуальному просторі. Запропоновано практичні рекомендації щодо удосконалення функціонування згаданих просторів, зокрема через створення гнучкої структури, оновлення дизайну інтер'єру, створення вебсайту бібліотеки, розвиток електронних сервісів, розроблення фірмового стилю бібліотеки.

Ключові слова: публічна бібліотека, чотири простори, віртуальний простір, веб-сайт, концепція. послуги.

57 с., 14 рис., 52 джерел.

ABSTRACT

Churikova V.O. «Four Spaces» of libraries as a model for upgrading a modern library institutions (on example of David Huramishvili Public Library of the Myrhorod City Council) Specialty 029 «Information, Library and Archival Science», National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» Poltava, 2025.

The qualification thesis explores the theoretical foundations and practical aspects of implementing the «Four Spaces» concept in the operation of a modern library, using the case of the David Guramishvili Public Library of the Myrhorod City Council. The study identifies the positive outcomes of the concept's implementation, as well as outlines the key challenges encountered during the process. Each of the library environment's spaces is analyzed in depth, with particular attention given to the virtual space. The paper offers practical recommendations for improving the functioning of these spaces, including the creation of a flexible structure, interior design updates, development of the library's website, enhancement of digital services, and the introduction of a consistent visual identity for the library.

Keywords: public library, four spaces, virtual space, website, concept, services.

57 pp., 14 figs., 52 refs.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕК У КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ «ЧОТИРИ ПРОСТОРИ»	12
1.1. Аналіз наукових підходів до формування і реалізації концепцій розвитку публічних бібліотек	12
1.2. Місце концепції «Чотири простори» бібліотек у сучасному бібліотекознавстві та її практичне впровадження у публічних бібліотеках	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВИЗНАЧЕННЯ НАПРЯМІВ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ ІМЕНІ ДАВИДА ГУРАМІШВІЛІ МИРГОРОДСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ.....	23
2.1. Структурно-функціональна характеристика бібліотеки.....	23
2.2. Особливості впровадження моделі «Чотири простори» у практику бібліотеки.....	32
2.3. Створення офіційного вебсайту бібліотеки як необхідний етап її модернізації	39
ВИСНОВКИ	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ	57

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасні публічні бібліотеки перебувають у стані трансформації, викликаній потребами суспільства у нових формах комунікації, доступу до інформації та культурного дозвілля. В умовах діджиталізації, зміни читацьких запитів та зростання ролі соціокультурних інституцій, бібліотеки мають переосмислювати свої функції та шукати інноваційні підходи до організації простору й надання послуг. Одним із таких підходів є концепція «Чотирьох просторів» (навчального, натхненного, простору для зустрічей та простору для подій), яка набуває популярності у світовій бібліотечній практиці та поступово поширюється в Україні.

Упровадження цієї концепції дозволяє публічним бібліотекам перетворитися на відкриті майданчики для спілкування, самореалізації, творчості та навчання, що особливо важливо в контексті підвищення ролі бібліотек у розвитку місцевих громад. Водночас, реалізація моделі «Чотирьох просторів» потребує адаптації до специфіки кожної окремої бібліотеки, її ресурсної бази, цільової аудиторії та локальних особливостей.

Теоретичне осмислення можливостей модернізації бібліотек через концепцію «Чотирьох просторів» базується на дослідженнях українських та іноземних вчених. Їх можна класифікувати за кількома основними напрямками: соціосинергетичний аналіз бібліотек як відкритих динамічних систем (Ю. П. Мелентьєва), інституційний підхід до бібліотеки як стабільного соціального інституту (С.А. Басов), модернізаційний підхід, який передбачає вдосконалення економічних і правових механізмів регулювання інвестування та виробництва інформаційних продуктів і послуг (О. В. Григоревською, М. Бакленд). Стратегії розвитку та цифровізація бібліотек розглядалися у роботах В. Г. Афанасьєвої, Т. О. Колесникової, М. М. Романюка, І. В. Соляник, Д. В. Соловяненка та інших. У контексті практичних моделей модернізації, зокрема через

концепцію «Чотирьох просторів», значний внесок зробили данські дослідники К. Шмідт і П. Дальсгаард, запропонувавши цю модель для стратегічного переосмислення бібліотечного простору в умовах цифрового суспільства. Розвинули їхні ідеї дослідники з Королівської школи бібліотекознавства та інформаційних наук Х. Йохумсен, К. Хвенегор Расмуссен та Д. Скот-Хансен. Таким чином, сучасна теорія бібліотекознавства демонструє мультидисциплінарний підхід до аналізу трансформаційних процесів, органічно поєднуючи теоретичні підходи з практичними інструментами розвитку.

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз сучасного стану та окреслення напрямів модернізації Публічної бібліотеки імені Давида Гурамішвілі Миргородської міської ради в рамках утілення концепції «Чотири простори» бібліотек.

Для досягнення поставленої мети визначені наступні **завдання**:

- проаналізувати сучасні наукові концепції розвитку публічних бібліотек та визначити місце серед них данської моделі «Чотири простори»;
- встановити переваги та проблеми використання данської моделі у діяльності українських публічних бібліотек;
- охарактеризувати діяльність Публічної бібліотеки імені Давида Гурамішвілі та визначити можливості використання моделі «Чотири простори» для її модернізації;
- сформулювати рекомендації щодо оновлення фізичного та модернізації віртуального просторів Публічної бібліотеки імені Давида Гурамішвілі.

Об'єктом дослідження є сучасний бібліотечний заклад.

Предметом дослідження є данська модель «Чотирьох просторів» як інструмент модернізації Публічної бібліотеки імені Давида Гурамішвілі Миргородської міської ради.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети в дослідженні застосовані наступні методи: аналіз, спостереження, узагальнення – для

комплексного визначення об'єкта і предмета дослідження; метод синтезу застосовано для підбиття підсумків окремих розділів та дослідження в цілому; метод дедукції дав можливість розглянути окремі інформаційні ресурси, виходячи з їх загальної організації; контент-аналіз і порівняльний метод використано під час виявлення особливостей інформаційних ресурсів саме бібліотек; системний метод застосовано для аналізу системи інформаційних ресурсів у сучасних бібліотеках.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що уперше на основі аналізу сучасних теоретичних підходів і практичного досвіду було здійснено комплексне дослідження впровадження концепції «Чотири простори» в діяльність Публічної бібліотеки імені Давида Гурамішвілі Миргородської міської ради. Виявлено особливості трансформації бібліотеки в сучасному соціокультурному просторі, визначено позитивні та проблемні аспекти реалізації данської моделі в українських бібліотеках, а також сформульовано рекомендації щодо оновлення фізичного та модернізації віртуального просторів бібліотечної установи; розроблено діючу модель її офіційного вебсайту та елементи фірмового стилю.

Практичне значення одержаних результатів. Полягає у можливості реалізації запропонованих у роботі рекомендацій для оновлення фізичного простору та модернізації віртуального середовища Публічної бібліотеки імені Давида Гурамішвілі Миргородської міської ради, а саме: використання створеної моделі офіційного вебсайту та елементів фірмового стилю для брендування друкованої й сувенірної продукції, оновлення інтер'єру із фокусом на функціональність, зручність та інклюзивність, зонування приміщень із застосуванням мобільних меблів і сучасного обладнання, впровадження дизайнерських рішень із раціональним поєднанням кольорів за принципом 60-30-10 для створення гармонійної атмосфери.

Апробація результатів дослідження. Окремі положення кваліфікаційної роботи, а також одержані результати було апробовано на 3 наукових конференціях: IX Міжнародній науково-практичній конференції

«Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми і перспективи» (м. Полтава, 21 листопада 2024 р.), X Всеукраїнській науковій конференції «Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері» (м. Вінниця, 11 квітня 2025 р.) та 77-ій науковій конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (м. Полтава, 16 травня – 22 травня 2025 р.). Результати дослідження висвітлено в тезах доповідей: «Концепція «Чотирьох просторів» як вектор змін бібліотек» [45], «Теоретичні основи модернізації сучасної бібліотеки як відкритого простору» [46], «Реалізація моделі «Чотирьох просторів» у діяльності сучасної публічної бібліотеки: кейс бібліотеки імені Давида Гурамшвілі» [47].

Структура кваліфікаційної роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 57 сторінок. Робота містить 14 рисунків. Список використаних джерел та літератури на 6 сторінках охоплює 52 позиції.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕК У КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ «ЧОТИРИ ПРОСТОРИ»

1.1. Аналіз наукових підходів до формування і реалізації концепції розвитку публічних бібліотек

Концептуальні підходи до дослідження та побудови стратегії розвитку бібліотечно-інформаційної сфери, зокрема, публічних бібліотек, базуються на аналізі еволюції наукових поглядів щодо бібліотеки як соціального інституту. У бібліотекознавстві інформаційно-технологічний та соціокомунікаційний підходи розкривають особливості функціонування бібліотек у сучасних науково-технічних і соціально-економічних умовах. Актуальним є соціосинергетичний підхід, прихильники якого розглядають бібліотеку як відкриту динамічну систему, здатну до саморозвитку й самоорганізації в сучасних умовах перманентних суспільних змін. Також під час вибору стратегії розвитку сучасних бібліотек та її реалізації слід враховувати гуманістичний підхід задля створення ціннісних орієнтирів модернізаційного процесу.

Кожен історичний період характеризується домінуванням певного типу бібліотек, обумовленого соціальними функціями та культурно-освітніми тенденціями. У XVII ст. переважали церковні та монастирські бібліотеки, у XVIII – університетські, на межі XVIII-XIX ст. – національні, у XIX ст. розвивалися наукові бібліотеки, а поява народних (публічних) бібліотек стала вирішальним фактором для перетворення їх на самостійний соціальний інститут. У XXI ст. бібліотеки трансформуються в комплексні науково-інформаційні та соціокультурні центри, що поєднують традиційні бібліотечні функції з діяльністю музеїв, архівів, виставкових і навчальних центрів [9, с. 40].

Інформаційно-комунікаційний підхід акцентує увагу на взаємозв'язку інформаційних і соціокультурних аспектів бібліотечно-інформаційної сфери, зокрема враховує інформаційно-технологічний детермінізм.

Важливе значення має соціокультурний аналіз, який досліджує соціокультурний простір бібліотеки, як реакцію на зміни світоглядних парадигм і цивілізаційні виклики. У цьому контексті бібліотека розглядається як система міжкультурної комунікації, що адаптується до потреб сучасності.

Сучасна бібліотека еволюціонує під впливом двох світоглядних парадигм. Традиціоналістична парадигма сприймає бібліотеку як «сховище знань», акцентуючи увагу на збиранні, збереженні та наданні доступу до інформації. Натомість нова парадигма, що виникла під впливом глобалізації та комунікаційної революції, визначає бібліотеку як інструмент доступу до інформації та комунікаційних мереж. У своїй діяльності така бібліотека орієнтується на інноваційні послуги, які сприяють особистісному розвитку та соціальній єдності користувачів різних соціальних груп. У відповідь на соціокультурні зміни бібліотека інтегрується в життя громади, вона сприяє налагодженню діалогу між поколіннями, культурами й професійними спільнотами, перетворюється на відкритий простір знань, співпраці та творчості [27, с.199].

Під впливом нової парадигми бібліотеки трансформуються в полікультурні простори, орієнтовані на соціалізацію користувачів та їхню орієнтацію в багатополлярному світі. Бібліотеки організовують інформаційний простір, що поєднує концептуальні рішення з функціональними та технологічними новаціями. Інформаційний простір бібліотеки охоплює технічні й технологічні засоби, які сприяють виконанню нею соціальних функцій. Він також розглядається як частина глобального інформаційного простору, до якого входять інформаційні ресурси, організаційні структури, засоби інформаційної взаємодії користувачів з їх інформаційними ресурсами.

Інформаційний простір бібліотек поширився за межі її фізичних кордонів, і бібліотечний персонал зараз зосереджується на подоланні навігаційних і змістовних перепон, а не тільки просторових і часових. Це

перетворило бібліотеки на важливих учасників міжнародної співпраці та всесвітнього інформаційного простору.

Сутність модернізаційного підходу, який представлений в українському бібліотекознавстві О. В. Григоревською, полягає у впровадженні структурних, технологічних та інституційних змін у сферу бібліотечно-інформаційної діяльності. Основною метою цих змін є формування єдиної інформаційної системи світового значення, забезпечення гармонійного розвитку матеріально-технічної бази та створення узгодженої стратегії для національної системи бібліотечно-інформаційних установ [9, с. 316].

Важливою дискусією у бібліотекознавстві є протиріччя між технологічними та гуманістичними ідеями. Історична еволюція бібліотечних концепцій, зокрема, відзначається зсувом 1990-х років у бік гуманістичних підходів. Їх об'єднує підкреслення ролі бібліотеки в духовному та інтелектуальному розвитку особистості та суспільства. Водночас, сучасній бібліотеці необхідно утримувати баланс між технологічним прогресом і послугами, орієнтованими на пересічного читача. Така трансформація бібліотечної місії відповідає загальносвітовим тенденціям, а також відображає пошук нової ідентичності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства. Бібліотеки повинні поєднати свою цивілізаційну роль – управління документованими людськими знаннями, зі своєю соціокультурною місією – створення ціннісних орієнтацій і обслуговування потреб людини.

На сьогодні існує нагальна потреба у розробці єдиної стратегії розвитку бібліотечно-інформаційних систем України для бібліотек усіх типів, враховуючи як соціальну, так і технологічну складову, базуючись на принципах гуманізму та толерантності.

Сучасні публічні бібліотеки відіграють важливу функцію не тільки як сховища знань, але й як активні учасники інформаційного суспільства, що забезпечують доступ до новітніх інформаційних технологій та ресурсів. У

зв'язку з цим є актуальним впровадження інноваційних концепцій у діяльність бібліотек, що сприятиме ефективному обслуговуванню користувачів відповідно до сучасних інформаційно-технологічних завдань.

Однією з ключових тенденцій модернізації бібліотечно-інформаційної сфери України є розвиток дистанційного обслуговування, що забезпечує користувачам можливість отримувати інформаційні послуги без необхідності фізичного відвідування бібліотеки. Це охоплює використання електронних каталогів, віртуальних довідкових служб, доставки електронних документів, мобільних технологій (зокрема QR-кодів), мультимедійних сервісів та інтеграції бібліотек у соціальні мережі. Такі технології забезпечують розширення доступності ресурсів широкому колу користувачів, включаючи осіб з обмеженими можливостями, а також тих, хто перебуває віддалено від стаціонарних бібліотечних установ.

Важливим аспектом інноваційної діяльності бібліотек є впровадження цифрових технологій для автоматизації бібліотечно-інформаційних процесів, таких як оцифрування фондів, створення електронних бібліотек, впровадження хмарних технологій та розвитку електронних інформаційних ресурсів. Крім того, в публічних бібліотеках застосовуються технології 3D-турів для віртуального відвідування, а також віртуальні книжкові виставки, які можна відвідати з новими надходженнями літератури, тематичними підбірками та інтерактивним контентом, що сприяє залученню нових користувачів та популяризації читання в цифрову епоху.

Досвід українських бібліотек свідчить про активне впровадження інновацій. Так, Публічна бібліотека імені Лесі Українки в Києві розширила спектр віртуальних послуг під час пандемії COVID-19, зокрема запровадила онлайн-заходи, електронну реєстрацію користувачів, дистанційне обслуговування та цифрові виставки. Це підтверджує здатність бібліотек адаптуватися до глобальних викликів, зберігаючи доступ до інформаційних ресурсів та підтримуючи освітній і культурний потенціал громади навіть в умовах кризових ситуацій.

У світовому контексті бібліотеки трансформуються у культурно-інформаційні центри, що забезпечують доступ до знань, сприяють навчанню та інтегруються в цифрове середовище. Це підкреслюється діяльністю Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та установ (IFLA) та проведенням Всесвітнього бібліотечного та інформаційного конгресу, який об'єднує фахівців з усього світу задля обміну досвідом, обговорення сучасних викликів і формування стратегій розвитку бібліотечної справи у глобальному масштабі.

Сучасні бібліотеки стикаються з низкою викликів, зумовлених стрімким розвитком електронного інформаційного середовища, змінами у правовому полі доступу до інформаційних ресурсів, а також потребами в технічному переоснащенні та постійному професійному розвитку кадрів. У відповідь на ці виклики у бібліотечно-інформаційній сфері впроваджуються стратегічні напрями цифровізації, серед яких особливо важливими є оцифрування фондів задля збереження культурної спадщини, розвиток міжнародного бібліографічного обліку, а також сприяння електронним комунікаціям та відкритому доступу до знань [9, с. 41].

Одним із ключових документів, що формує міжнародне бачення ролі бібліотек у цифрову епоху, є «Олександрійський маніфест», який підкреслює необхідність активної участі бібліотек у подоланні цифрової нерівності, забезпеченні рівного доступу до інформації та формуванні інформаційної культури громадян.

Європейський досвід розвитку бібліотек, безперечно, є джерелом важливих орієнтирів для модернізації бібліотечно-інформаційної сфери України, проте приклади інноваційних стратегій можна знайти і поза межами Європи. Особливої уваги заслуговує досвід Канади – країни Північної Америки, де в результаті об'єднання Національної бібліотеки та Національного архіву було створено установу Library and Archives Canada (LAC). LAC активно впроваджує програму комплексної модернізації, яка

спрямована на збереження національної документальної спадщини в умовах цифрової революції.

Водночас в Україні Стратегією розвитку інформаційного суспільства, затвердженою до 2020 року, передбачалася активна участь бібліотек у формуванні електронного інформаційного середовища та впровадженні електронної освіти. Проте наразі оновленої стратегії розвитку національної бібліотечно-інформаційної сфери на рівні державної політики не ухвалено. Це підкреслює потребу в актуалізації стратегічних документів з урахуванням нових викликів цифрової доби, беручи до уваги міжнародний досвід, зокрема канадський приклад, який може бути використаний як модель модернізації вітчизняних бібліотек у межах національної політики цифрового розвитку [31, с. 67].

Значну роль у розвитку бібліотеки відіграє взаємозв'язок із загальнодержавними програмами інформаційного суспільства. Це сприяє інтеграції новітніх технологій у бібліотечну діяльність, розширенню доступу до електронних ресурсів, активній співпраці з міжнародними організаціями та підтримці культурної політики через розширення бібліотечних функцій.

У сучасному бібліотекознавстві відбувається переосмислення теорії та методології дослідження бібліотек як складних соціальних інститутів. Так, Ю. П. Мелентьєва розглядає бібліотеку як багатофункціональну систему, здатну до саморозвитку і самоорганізації, що еволюціонує у часі та просторі. Це розуміння спирається на соціосинергетичний підхід, який підкреслює нелінійний характер розвитку бібліотеки під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників. Соціосинергетичний підхід як один із новітніх доцільно використати для визначення пріоритетних напрямів розвитку як окремих бібліотек, так і галузі в цілому [9, с. 317].

С. А. Басов з позицій інституційного підходу досліджує бібліотеку як «бібліотечний соціальний інститут» (БСІ) – стійку форму соціальної системи, що складається з взаємопов'язаних елементів. Його структурно-

функціональна модель БСІ охоплює шість ключових функцій: корисність, професіоналізацію, пізнання, комунікацію, впорядкування та нормативну функцію. Ці функції реалізуються через відповідні організаційні структури, зокрема практику бібліотечних послуг, освіти, науки, комунікації, самоорганізації та управління, а також етику та право. Модель Басова розвиває уявлення про бібліотеку як соціальну практику, що відповідає потребам суспільства [9, с. 28].

Отже, сучасні дослідження в бібліотекознавстві спрямовані на осмислення бібліотеки як динамічного соціального інституту, що розвивається під впливом соціокультурних і технологічних змін. Досвід впровадження сучасних бібліотечних концепцій та інновацій підтверджує можливість трансформації бібліотек у багатофункціональні інформаційно-культурні центри, які підключають традиційні та цифрові ресурси, забезпечуючи відкритий доступ до знань і сприяючи розвитку інтелектуального потенціалу суспільства, формуванню інформаційної культури та підтримці сталого соціально-культурного розвитку.

1.2. Місце концепції «Чотири простори» бібліотек у сучасному бібліотекознавстві та її практичне впровадження у публічних бібліотеках

У сучасних умовах бібліотеки зазнають значних трансформацій, бо прагнуть відповідати динамічним потребам інформаційного суспільства. Одним із важливих шляхів такого розвитку є впровадження нових концепцій організації бібліотечного простору та взаємодії з користувачами. Серед найактуальніших концепцій, під впливом яких змінюється суспільне сприйняття бібліотеки, варто виділити концепцію інноваційного впровадження, концепцію «Бібліотека 2.0» та ідею «Третього місця». Усі вони мають певні точки перетину з концепцією «Чотири простори», яка

пропонує цілісне бачення розвитку бібліотек як відкритих, багатофункціональних соціокультурних центрів. Вона була розроблена в 2010 році дослідниками з Королівської школи бібліотекознавства та інформаційних наук (Данія) Х. Йохумсен (Henrik Jochumsen), К. Хвенегор Расмуссен (Casper Hvenegaard Rasmussen) та Д. Скот-Хансен (Dorte Skot-Hansen) з метою модернізації бібліотек та перетворення їх на багатофункціональні соціокультурні центри. Такі книгозбірні не лише надають доступ до інформації, але й сприяють особистісному розвитку, творчій діяльності та громадській активності.

Концепція інноваційного впровадження ґрунтується на інтеграції сучасних технологій, управлінських рішень і новітніх підходів до організації бібліотечної діяльності. Вона передбачає постійне оновлення переліку послуг, розвиток електронних ресурсів, наукові дослідження та активну взаємодію з партнерами з інших галузей. Користувач сприймає таку бібліотеку як місце зручного доступу до інформації, цифрової грамотності, інноваційних сервісів. Цей підхід перегукується з концепцією «Чотири простори» насамперед у площинах інноваційного простору (новітні технології), освітнього простору (підвищення цифрової та інформаційної компетентності) та простору натхнення (творча самореалізація користувачів і персоналу) [7].

Концепція «Бібліотека 2.0» передбачає інтеграцію принципів Web 2.0 у бібліотечну практику, що дозволяє користувачам брати активну участь у створенні, оцінюванні й удосконаленні бібліотечних сервісів. Вебінтерактивність, зворотний зв'язок, присутність у соціальних мережах та блогінг бібліотек сприяють формуванню динамічного, гнучкого середовища. Користувачі відчувають залученість, мають змогу впливати на бібліотечну діяльність, що формує відчуття партнерства. Ця концепція відповідає простору участі (соціальний простір) у моделі «Чотирьох просторів», а також частково охоплює освітній простір (через обмін

знаннями) та інноваційний простір (завдяки використанню цифрових інструментів) [5].

Концепція «третього місця» заснована на уявленні про бібліотеку як нейтральний, відкритий простір для неформального спілкування, дозвілля, самоосвіти та громадської взаємодії. Вона відображає потребу людини мати місце поза домом і роботою, де можливо відчутти рівність, комфорт, приналежність до спільноти. Така бібліотека, зручна для представників усіх вікових і соціальних груп, перетворюється на хаб соціальної активності. Ця концепція чітко перегукується із соціальним простором та простором натхнення у рамках моделі «Чотири простори», а також частково з освітнім і навіть інноваційним простором, якщо розглядати наявність сучасної інфраструктури та технічного оснащення [26, с. 20].

Узагальнюючи, можна стверджувати, що всі розглянуті концепції мають певні спільні риси із концепцією «Чотири простори». Однак, якщо перші з них акцентують увагу на окремих аспектах діяльності бібліотеки – технологічному розвитку, інтерактивності або соціальній функції, – то «Чотири простори» пропонують комплексну модель, що поєднує:

- інноваційний простір – простір для креативних ідей і технологій;
- освітній простір – простір навчання та особистісного зростання;
- соціальний (учасницький) простір – для взаємодії, участі громади, комунікації;
- простір натхнення – для культури, творчості, емоційної взаємодії.

Таким чином, концепція «Чотири простори» виступає еволюційною моделлю, яка синтезує досягнення попередніх підходів і відповідає сучасним потребам користувачів, забезпечуючи багатовимірний розвиток бібліотечного середовища.

Переосмислення ролі бібліотек як ключових суспільних інституцій збільшує значення інноваційних підходів до просторової організації бібліотечного середовища та взаємодії з місцевими громадами. Однією з

прогресивних моделей, що запроваджує новий формат функціонування публічних бібліотек, є концепція «Чотирьох просторів» [50, с. 5].

Ця модель була втілена у практику роботи бібліотек таких європейських країн, як Данія, Нідерланди, Німеччина, також набула поширення в Україні. Зокрема, у місті Копенгаген бібліотеки ефективно інтегрують усі чотири простори – натхнення, навчання, зустрічей та участі – через організацію культурних заходів, освітніх курсів, творчих майстерень та зон для відпочинку.

В Україні елементи цієї моделі успішно реалізуються у низці публічних бібліотек. Наприклад:

- *Бібліотека на Поштовій* (м. Київ) активно розвиває навчальний і креативний простори;

- *URBAN-бібліотека* (бібліотека-філія № 8 Львівської муніципальної бібліотеки) слугує прикладом сучасного урбаністичного підходу до просторового планування бібліотеки [22];

- *Херсонська обласна універсальна наукова бібліотека імені Олеся Гончара* орієнтується на потреби місцевої громади та використовує сучасні підходи до організації бібліотечного простору, до 2022 року активно функціонували простори участі, що включають воркшопи, громадські ініціативи та дискусійні майданчики, на даний час все уся діяльність проводиться онлайн [42];

- *Центральна бібліотека Полтавської міської територіальної громади* інтегрує принципи моделі, демонструючи поступову трансформацію публічної бібліотеки в сучасний простір для громади [43].

Позитивними аспектами реалізації концепції «Чотирьох просторів» у діяльності вищевказаних бібліотек є:

- гнучкість у плануванні простору (бібліотеки можуть адаптувати приміщення під потреби громади, наприклад: тиха зона для навчання + зона для воркшопів чи виставок);

- підвищення соціальної ролі бібліотеки (люди починають сприймати бібліотеку не лише як «книгозбірню», а як центр активного громадського життя);
- зростання залученості громади (реалізація програм співучасті підвищує довіру до бібліотек і розвиває соціальний капітал);
- покращення якості послуг завдяки фокусу на конкретні потреби користувачів;
- сприяння неформальній освіті та саморозвитку через навчальні й творчі активності.

Проблемними аспектами реалізації концепції «Чотирьох просторів» у діяльності вищевказаних бібліотек є:

- недостатнє фінансування (облаштування гнучких просторів і закупівля необхідного обладнання потребують інвестицій);
- проблеми з переплануванням приміщень (особливо у старих бібліотеках зі складною архітектурою);
- нестача підготовлених кадрів (бібліотекарі повинні не лише працювати з книжками, а й модерувати події, організовувати воркшопи, працювати з громадами);
- супротив змінам (у деяких громадах існує стійкий консерватизм щодо уявлення про «традиційну бібліотеку»).

Отже, впровадження концепції «Чотирьох просторів» у публічних бібліотеках демонструє її ефективність у модернізації бібліотечного середовища та зміцненні ролі бібліотек як центрів освіти, творчості та громадської активності. Водночас цей процес супроводжується низкою викликів, зокрема фінансових, організаційних та кадрових. Для успішного продовження цієї практики необхідна підтримка, яка врахує місцеву специфіку та потреби громад.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВИЗНАЧЕННЯ НАПРЯМІВ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ ІМЕНІ ДАВИДА ГУРАМІШВІЛІ МИРГОРОДСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

2.1. Структурно-функціональна характеристика бібліотеки

Об'єктом цього дослідження є Публічна бібліотека імені Давида Гурамішвілі – бібліографічний, інформаційний, культурно-просвітницький заклад, який забезпечує акумуляцію та доступність документально-інформаційних ресурсів для мешканців Миргородської громади.

Миргородська міська публічна бібліотека імені Давида Гурамішвілі є однією з найстаріших культурних установ Полтавщини. Заснована у 1861 році за ініціативи відомого українського письменника та педагога Анатолія Свидницького, вона спочатку функціонувала як громадська установа, спрямована на просвіту населення. Завдяки підтримці місцевої інтелігенції та активній участі громади, бібліотека швидко стала важливим осередком просвітництва. Її книжковий фонд формувався завдяки приватним подарункам і пожертвам. У другій половині XIX століття ця бібліотека займала значне місце в освітньому та культурному житті регіону [34].

Публічна бібліотека є закладом, який об'єднує бібліотеки міста Миргород і сіл Миргородської міської територіальної громади, функціонує на основі єдиного адміністративного і методичного керівництва, загального штату і фонду, централізації процесів його формування і використання.

Основні завдання Публічної бібліотеки полягають у забезпеченні права громадян на доступ до інформації та наданні якісного сервісу для користувачів. Це включає широкий спектр бібліотечних, інформаційних і соціокультурних послуг, спрямованих на поширення знань, популяризацію культурної спадщини, а також вирішення соціально-економічних і культурних питань, що сприяють гармонійному розвитку особистості.

Публічна бібліотека імені Д. Гурамішвілі має у своїй структурі такі відділи: міська бібліотека; сільські бібліотеки: Біликівська, Гаркушинська,

Дібрівська, Зубівська, Кибинська, Петрівцівська, Слобідська, Хомутецька, Шахворостівська, Єрківська.

Структуру публічної бібліотеки складають відділи, організовані за функціональним призначенням та технологічними принципами (рис. 2.1).

Структурні підрозділи діють відповідно з Положенням про них.

Розроблено автором

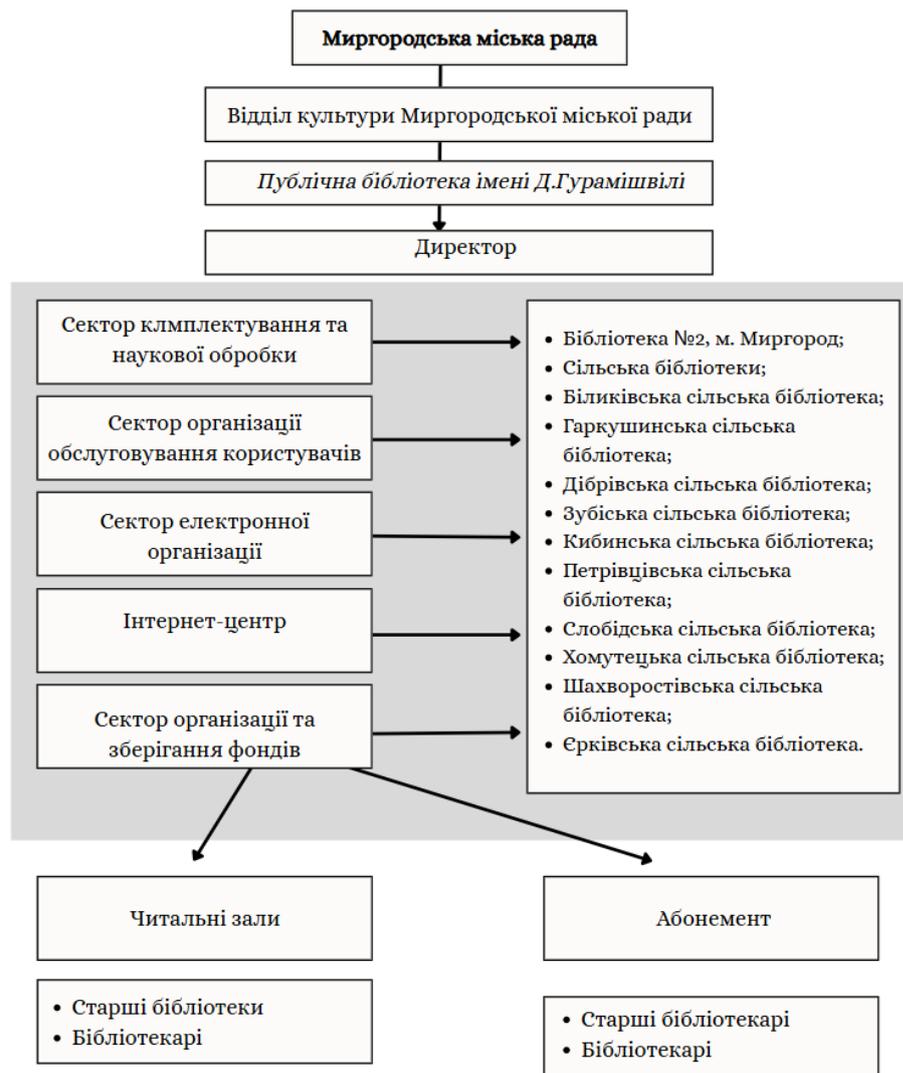

Рисунок 2.1 – Структура Публічної бібліотеки імені Давида Гурамішвілі

Бібліотеки-відділи підзвітні Публічній бібліотеці та забезпечують виконання таких завдань:

1) задоволення запитів користувачів на документальні фонди на фактографічну інформацію;

2) сприяння відродженню і збереженню національних, етнічних, культурно–історичних традицій краю;

3) участь у формуванні універсального фонду документів з врахуванням потреб користувачів відповідної громади, забезпечення повноти комплектування фонду сільських документів.

Основою діяльності Публічної бібліотеки імені Д. Гурамішвілі є інформаційні ресурси у різних форматах, які утворюють бібліотечний фонд. Публічна бібліотека забезпечує: централізоване комплектування і обробку всіх видів творів друку, які надходять, та інших матеріалів, розкриває їх за допомогою системи каталогів та картотек. Бібліотеки-відділи ведуть каталоги та картотеки на свої фонди. Бібліотечний фонд усіх бібліотек-відділів знаходиться на балансі Публічної бібліотеки.

Публічна бібліотека імені Д. Гурамішвілі створює довідково-пошуковий апарат на єдиний фонд бібліотек міської громади, регулярно інформує бібліотеки-відділи про нові надходження. Публічна бібліотека імені Д. Гурамішвілі активно популяризує свій фонд через виставкову, демонстраційну діяльність, інтернет-середовище, ЗМІ.

Виставкова діяльність Публічної бібліотеки є важливим елементом її культурно-просвітницької роботи. Вона полягає в організації та проведенні різноманітних виставок з метою забезпечення інформаційних, освітніх, науково-дослідних, пізнавальних та інших потреб користувачів.

Демонстраційна діяльність публічної бібліотеки включає організацію та проведення різноманітних показових заходів, майстер-класів, презентацій, демонстрацій сучасних технологій, а також ознайомлення з досягненнями науки, культури й мистецтва. Основна мета такої діяльності полягає у створенні середовища для неформальної освіти, розвитку творчих здібностей користувачів і стимулюванні їхнього всебічного інтелектуального розвитку.

Завдяки грантовій підтримці публічна бібліотека реалізувала проєкт із впровадженням безкоштовного Wi-Fi, що стало важливим кроком у її

перетворені бібліотеки на сучасний інформаційно-комунікаційний простір. Нині відкритий цей майданчик для самостійного навчання, онлайн-діяльності, дистанційного зв'язку та доступу до цифрових сервісів.

Установа також активно долучається до всеукраїнських цифрових програм, зокрема до ініціативи «Дія. Цифрова освіта», завдяки чому мешканці громади мають можливість здобувати цифрові навички. Крім того, бібліотека постійно поповнює книжковий фонд за рахунок залучення додаткових ресурсів та участі в грантових проектах.

Засоби масової інформації відіграють важливу роль у популяризації діяльності Публічної бібліотеки. Вони допомагають привернути увагу громадськості до послуг, ресурсів та подій, що відбуваються в бібліотеці. ЗМІ сприяють популяризації діяльності публічної бібліотеки через прес-релізи та статті; медіа-зустрічі та інтерв'ю; радіо та телебачення.

Особливо активну інформаційну підтримку надає Міська телестудія «Миргород», яка регулярно висвітлює події, що відбуваються в бібліотеці. Телестудія неодноразово створювала відеосюжети про книжкові новинки, творчі зустрічі, виставки та інші заходи, що проводяться в установі. Вона також інформує про поповнення бібліотечного фонду та модернізацію бібліотечних сервісів.

Завдяки тісній співпраці з місцевими ЗМІ бібліотека зберігає активну присутність у медіапросторі, що сприяє зростанню її популярності серед населення.

Публічна бібліотека обслуговує населення громади через абонементи, читальні зали, інформаційно-бібліографічну службу. Заклад організовує диференційне бібліотечне обслуговування всіх категорій читачів з урахуванням їх інтересів, потреб, вікових, психологічних, соціальних і національних особливостей.

Складниками сучасного простору Публічної бібліотеки є:

1. *Функціональні зони Публічної бібліотеки імені Д. Гурамішвілі* відіграють ключову роль у забезпеченні ефективної роботи та наданні якісних послуг користувачам.

Публічна бібліотека імені Д. Гурамішвілі має низку функціональних зон, які частково відповідають сучасним потребам користувачів і покликані сприяти створенню комфортного середовища для читання, навчання та творчої взаємодії. Проте реалізація цих зон не завжди є повною мірою ефективною через обмеження матеріально-технічної бази, недостатню модернізацію інтер'єрів та неповне оновлення обладнання.

Читальна зона виконує свою базову функцію як простір для індивідуального читання та роботи з джерелами, однак наявність застарілих меблів і недостатнє природне освітлення в деяких частинах приміщення знижують рівень комфорту користувачів.

Робоча зона призначена для навчальної та наукової діяльності, проте кількість робочих місць із доступом до електронних ресурсів є обмеженою, а технічне забезпечення (комп'ютери, принтери) потребує оновлення.

Дитяча зона, хоча й забезпечена літературою та ігровими елементами, потребує системного підходу до програмного наповнення, регулярного оновлення обладнання та залучення фахівців для організації інтерактивної роботи з дітьми.

Креативна зона, яка мала б стимулювати творчу активність, використовується нерегулярно, а її матеріально-технічне оснащення наразі обмежене, що не дозволяє реалізовувати повноцінні проекти з робототехніки чи цифрового мистецтва.

Мультимедійна зона має потенціал стати ключовим інформаційним центром, однак відсутність сучасних мультимедійних пристроїв, нестабільний інтернет-зв'язок та обмежений доступ до ліцензійних електронних ресурсів стримують її розвиток.

Таким чином, функціональні зони бібліотеки є важливим кроком до впровадження сучасного бібліотечного простору, але їх повноцінна

ефективність потребує додаткових інвестицій, оновлення технічної бази та вдосконалення умов обслуговування користувачів.

2. Сучасні інформаційні технології та електронні ресурси в діяльності бібліотеки. У своїй діяльності персонал Публічної бібліотеки імені Давида Гурамішвілі частково використовує сучасні інформаційні технології та електронні ресурси. Попри наявність окремих елементів цифрової інфраструктури, загалом рівень впровадження ІТ-рішень у бібліотечну практику залишається недостатнім і потребує подальшого розвитку.

Інформаційна система бібліотеки складається з інформаційних ресурсів і технологій, які в ній функціонують:

- інтернет-мережа, що використовується для надання базових бібліотечних послуг, пошуку інформації, виконання навчальних та дослідницьких завдань. Бібліотека має зону Wi-Fi покриття, яка забезпечує доступ до глобальної мережі як для персональних, так і для бібліотечних пристроїв;

- інтернет-центр бібліотеки – окрема функціональна зона з доступом до комп'ютерів та мережі Інтернет. Він надає можливості для самостійної роботи, навчання, онлайн-досліджень, підготовки рефератів, презентацій тощо. Разом з тим, технічне забезпечення центру потребує оновлення, адже комп'ютери експлуатуються понад десятиліття;

- електронні бази даних – у бібліотеці сформовано окремі тематичні добірки, серед яких: бібліографічні, фактографічні та частково повнотекстові. Деякі з них містять документи органів місцевого самоврядування. Однак електронний фонд залишається обмеженим за обсягом, а доступ до зовнішніх ліцензійних ресурсів наразі відсутній;

- електронного каталогу бібліотека не має, що значно ускладнює пошук літератури для користувачів, особливо віддалених. Відсутність автоматизованої системи обліку бібліотечного фонду уповільнює роботу співробітників та обмежує цифрові сервіси;

– офіційний вебсайт бібліотеки також відсутній, що обмежує її присутність в інформаційному просторі та не дозволяє оперативно інформувати громадськість про діяльність закладу, послуги та оновлення фонду. Це є суттєвим недоліком на сучасному етапі розвитку бібліотечної справи;

– наразі доступними формами онлайн-комунікації з громадськістю є: сторінка бібліотеки у соціальній мережі Facebook та блог, який веде та заповняє методист установи. Facebook-сторінка використовується для публікації анонсів заходів, новин, фотографій із подій, оголошень про нові надходження літератури. Проте активність на сторінці є нерегулярною, інформація оновлюється несистемно, а візуальне та змістовне оформлення потребує професійного підходу. Блог містить інформацію про культурно-освітні заходи, які були проведено у бібліотеці.

Сучасна інформаційна система Публічної бібліотеки імені Д. Гурамішвілі схематично відображена на рис. 2.2.

Розроблено автором за матеріалами [28]

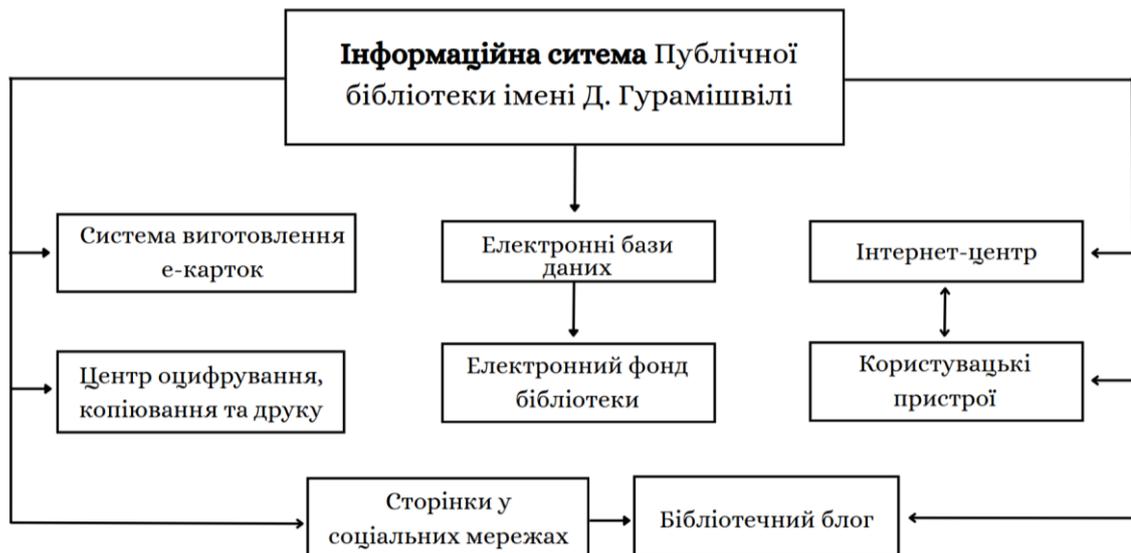

Рисунок 2.2– Інформаційна система Публічної бібліотеки імені Д. Гурамішвілі

Технічне забезпечення книгозбірні не відповідає сучасним викликам, бо, за непублічною інформацією, обладнання бібліотеки оновлюється в

середньому раз на десять років. Такий темп модернізації є недостатнім для ефективної реалізації сучасних інформаційно-бібліотечних послуг. Хоча бібліотека має автоматизовані робочі місця для співробітників і користувачів, наявність лише базового програмного забезпечення (ліцензовані ОС, офісні пакети) не забезпечує повного спектру цифрових послуг, актуальних у XXI столітті.

Таким чином, наявність окремих цифрових компонентів вказує на прагнення до модернізації бібліотечного середовища, однак їхня фрагментарність, технічна застарілість і відсутність ключових елементів (електронного каталогу, вебсайту, систематизованої присутності у соцмережах) свідчать про необхідність подальшої цифрової трансформації закладу.

3. *Сервіс навчання та освіти.* Працівники бібліотеки проводять різноманітні навчальні курси, семінари та лекції. Вони також організовують воркшопи з вивчення нових технологій, літературні клуби, мовні курси тощо. Наприклад, бібліотека підключається до курсу європейської інтеграції, що проводить Міністерство освіти та науки України, та курсів за програмою «Здобуття цифрових навичок у бібліотеках – хабах цифрової освіти» та інші.

4. *Естетика та дизайн приміщення.* Інтер'єр Публічної бібліотеки оформлений у стриманій колірній гамі, де домінують бежеві, світло-коричневі та пастельні відтінки (рис. 2.3). Окремі елементи декору, такі як виставка народного мистецтва, живі квіти та вишиті рушники, додають приміщенню локальних акцентів. Однак загальна естетична привабливість простору обмежена через типові меблювання, відсутність сучасного дизайнерського підходу та брак окремих зон для неформального спілкування або відпочинку. У бібліотеці не вистачає достатньо комфортних зон для відпочинку та релаксації.

Рисунок 2.3 – Дизайн приміщення Публічної бібліотеки [28]

Публічна бібліотека імені Д. Гурамішвілі є культурно-освітнім центром, який зосереджує свої зусилля на зміцненні ресурсного потенціалу, забезпеченні умов для розповсюдження інформації та її вільного доступу, впровадженні нових інформаційних технологій і наданні якісних інформаційних послуг. Попри задекларовану повну технічну оснащеність, на практиці ці умови є лише частково сприятливими, оскільки бібліотека стикається з низкою проблем: відсутність електронного каталогу та офіційного вебсайту, обмеженість цифрових сервісів, зношене комп'ютерне обладнання, застарілий дизайн приміщень, нестача ергономічного оснащення та оновлених інформаційних ресурсів.

Сучасний простір Публічної бібліотеки імені Д. Гурамішвілі загалом орієнтований на створення комфортного, інноваційного та відкритого середовища, здатного привабити користувачів різного віку та інтересів. Проте, результати аналізу свідчать, що наявна інфраструктура не повністю відповідає сучасним вимогам: фізичний простір є обмеженим, техніка потребує оновлення, а інформаційне наповнення фонду – актуалізації. Ці аспекти суттєво знижують ефективність функціонування бібліотеки як сучасного інформаційного центру.

2.2. Особливості впровадження моделі «Чотири простори» у практику бібліотеки

Розроблення моделі простору сучасної бібліотеки ґрунтується на сегментуванні діяльності бібліотеки як чотириелементної системи, що дозволяє розглянути кожен із її елементів та виявити найбільш значущі напрями модернізації.

Під впливом поширення інформаційно-комунікаційних технологій та пов'язаних з ними процесів інформатизації простір бібліотеки зазнає глобальних змін. Принципами побудови сучасного бібліотечного простору є мобільність; комфортабельність; відкритість.

Основні ідеї модернізації простору Публічної бібліотеки:

- 1) змінювати значення закладу: від місця зберігання та використання документів – до центру соціально-культурного життя, освіти та дозвілля;
- 2) бібліотека має позбутися чіткої ієрархії організації простору;
- 3) здійснити вільне планування простору, який можна трансформувати;
- 4) при зонуванні необхідно передбачити: зону колективної роботи (мультимедійні читальні зали); зона індивідуальної роботи – абонементи; зона релаксації та дозвілля, зону зберігання та демонстрації;
- 5) інформаційний простір має бути наповнений усіма можливими видами сучасної техніки (ПК, інтерактивна дошка, планшети тощо) та технологій (вебсайт, соцмережі);
- 6) дизайн бібліотеки має бути сучасним й універсальним.

Для втілення цих ідей та принципів необхідно вирішити завдання за основними напрямками організації бібліотечного простору, а саме: нове зонування приміщення; дизайн приміщення та обладнання; створення фірмового стилю; організація віртуального простору.

Публічна бібліотека імені Д. Гурамшвілі повинна стати багатофункціональним культурно-інформаційним закладом з відкритими та відокремленими просторами, кожна зона якого має бути зручною, комфортною, привабливою для користувачів.

Зонування бібліотечного простору – це процес поділу фізичного приміщення бібліотеки на різні функціональні зони або області, з огляду на різні потреби та активності користувачів.

Зонування сприяє створенню ефективної та організованої структури, яка враховує різноманітні потреби користувачів і забезпечує комфортну та функціональну атмосферу в бібліотеці.

Підвищення рівня зручності простору й удосконалення його естетичного вигляду передбачає гнучкий підхід до планування з використанням сучасних дизайнерських рішень. Під час облаштування спеціалізованих зон особливу увагу слід приділяти їх оснащенню сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями. Це важливо, оскільки більшість відвідувачів використовують бібліотеку не лише для читання книг, але й для доступу до інформації за допомогою таких пристроїв, як смартфони, планшети та ноутбуки.

Фізичні та віртуальні простори Публічної бібліотеки можна поділити на такі зони:

1. Зона колективної роботи.
2. Зона індивідуальної роботи.
3. Зона зберігання та демонстрації культурної спадщини – для організації книжкових виставок, музейних експозицій тощо.
4. Зона релаксації та дозвілля – для відпочинку та розвитку користувачів; проведення культурних заходів різного спрямування.
5. Зона літнього бібліотечного майданчика передбачає організацію літнього читання та відпочинку дітей, культурного дозвілля мешканців міста та їхніх дітей.

Дотримання ключових принципів зонування дозволяє розділити простір Публічної бібліотеки на кілька функціональних зон, зберігаючи при цьому єдність загальної стилістики інтер'єру.

Дизайн інтер'єра Публічної бібліотеки відіграє важливу роль у створенні привабливого та функціонального простору для користувачів. Цілісність і естетика інтер'єрів читацьких приміщень Публічної бібліотеки залежить від освітлення, палітри кольорів, комфортних меблів та обладнання, фітодизайну, декоративного оформлення [23, с.123].

Дизайн повинен бути розроблений з урахуванням потреб людей із різними фізичними та когнітивними здібностями. Для архітектури простору необхідно обрати мінімалістичний дизайн, який протиставляється традиції накопичення предметів і навантаження кольорів, як це зараз спостерігається у багатьох українських бібліотеках.

Інтер'єр Публічної бібліотеки імені Давида Гурамішвілі лише частково відповідає актуальним вимогам щодо дизайну бібліотечного простору. Незважаючи на наявність окремих функціональних зон, перевагами яких є зручність зонування та спроба врахування потреб різних категорій користувачів, загальне оформлення приміщення залишається недостатньо естетично привабливим і технічно застарілим. Обмеженість матеріально-технічної бази, відсутність яскравих елементів сучасного дизайну, нестача ергономічних меблів та слабка інклюзивність приміщення свідчать про потребу в подальшій модернізації. Тому, для підвищення якості користувацького досвіду та відповідності простору сучасним стандартам, доцільним є проведення етапного оновлення інтер'єру, з акцентом на функціональність, доступність і візуальну привабливість.

Для облаштування кожної зони важливо підбирати меблі, керуючись основними критеріями: якість, комфорт, безпека та відповідність їхньому призначенню. Меблі та спеціальне обладнання, що використовуються для створення бібліотечного простору, мають бути максимально мобільними, забезпечуючи легкість перепланування під різні потреби. Це можуть бути

складні стільці, столи на коліщатах або зі складною конструкцією, ширми для поділу зон, капсульні крісла [50, с. 28].

Гармонійна атмосфера в інтер'єрі значною мірою залежить від правильного поєднання кольорів. Рекомендується використовувати правило 60-30-10:

- 60% – базовий колір для загального фону;
- 30% – додатковий, який доповнює або контрастує;
- 10% – яскраві акцентні відтінки.

Оптимальну кольорову палітру можна створити за допомогою кольорового кола Й. Іттена, комбінуючи контрастні або гармонійні відтінки, наприклад жовтий і фіолетовий або зелений і червоно-помаранчевий [30].

Холодні тони (синій, сірий, зелений) мають заспокійливий ефект, тоді як теплі (жовтий, червоний, помаранчевий) сприяють активізації. Вибір кольорової схеми залежить від розміру кімнати, висоти стелі та природного освітлення. У світлих приміщеннях краще використовувати спокійні базові відтінки з яскравими акцентами.

Використовуючи концепцію «Чотирьох просторів» бібліотеки, яка охоплює навчання, натхнення, зустрічі та події, а також з врахуванням впливу кольорів на емоційно-психологічний стан людини, принципи гармонійного поєднання кольорів і правило 60-30-10, можна запропонувати наступну палітру з п'яти оптимальних відтінків для дизайну інтер'єру.

Світло-сірий колір є універсальним і нейтральним вибором, який забезпечує спокійне тло для яскравіших акцентів. Він гармонійно об'єднує різні зони бібліотеки, особливо сприяючи зосередженню у навчальних просторах. Цей відтінок не відволікає, створює відчуття впорядкованості, комфорту та професійності. Його поєднання з будь-якими іншими кольорами допомагає зберегти легкість і баланс інтер'єру.

Зелений асоціюється з природою, гармонією й відновленням. Він надає затишку та дружньої атмосфери, ідеально підходячи для зон навчання чи зустрічей. Заспокійливий вплив зеленого допомагає знизити рівень стресу,

підтримати психічну рівновагу та створити відчуття безпеки. Використання цього кольору в меблях, текстилі чи декорі додає інтер'єру життя, не перенасичуючи його емоційно.

Жовтий символізує енергію, оптимізм та творчий заряд. Його доцільно використовувати в акцентах, таких як меблі, світильники або декоративні елементи. Цей колір сприяє підвищенню настрою, стимулює мислення і додає простору динамічності та натхнення. У помірній кількості жовтий створює яскравий акцент, не перевантажуючи загальну атмосферу.

Синій і блакитний сприяють концентрації, знижують емоційне напруження та налаштовують на продуктивну роботу. Вони чудово підходять для навчальних зон і просторів, де важливі тиша й увага до деталей. Гармонійно поєднуються із сірим і зеленим, додаючи інтер'єру свіжості, чистоти й відчуття надійності.

Помаранчевий і теракотовий вирізняються теплом, енергією й натхненням до спілкування. Вони стануть вдалим рішенням для зон заходів та зустрічей, заохочуючи активність і сприяючи невимушеній атмосфері. Помаранчеві акценти у вигляді меблів чи деталей декору додають простору гостинності, тепла та життєрадісності.

Комп'ютери, ноутбуки, проектори, смарт-дошки та зручні меблі – усі ці елементи сучасного простору повинні бути присутніми і в бібліотеці, повністю відповідаючи своєму функціональному призначенню.

Одним із ключових факторів для забезпечення легкої ідентифікації закладу як в онлайн, так і в офлайн середовищі є *фірмовий стиль*. Це поєднання кольорових, графічних, текстових, шрифтових та дизайнерських елементів, які систематично використовуються закладом для створення впізнаваності, формування позитивного іміджу, ефективної комунікації з цільовою аудиторією та популяризації своїх послуг.

До основних компонентів фірмового стилю належать: логотип (словесно-образотворчий символ, знак); шрифт або набір шрифтів; поєднання кольорів; фірмова атрибутика (чашки, блокноти, буклети, бейджі

тощо). Основні вимоги до його розроблення: лаконічність, зрозумілість, не перевантаженість текстом.

Публічна бібліотека в умовах обмеженості бюджету може розробити його самостійно, залучаючи творчі сили співробітників і користувачів (рис. 2.4).

Розроблено автором

Рисунок 2.4 – Концепція фірмового стилю Публічної бібліотеки

(відтворено за допомогою онлайн – сервісу Canva)

Обов'язковим складником Публічної бібліотеки є віртуальний простір, який включає офіційний вебсайт, блоги, форуми, сторінки в соціальних мережах, мережеві професійні спільноти.

Сьогодні вебтехнології зайняли важливе місце в діяльності бібліотек, і основними напрямками їх впровадження є створення інформаційних сайтів і порталів, впровадження віртуального довідкового обслуговування, вдосконалення електронних каталогів (віддалених і онлайн), розробка репозитаріїв відкритого доступу, використання веборієнтованих автоматизованих бібліотечно-інформаційних систем, а також організація міжбібліотечного онлайн абонементу.

У сучасному світі публічну бібліотеку важко уявити без такого важливого інструменту обслуговування віртуальних користувачів, як вебсайт. Він виконує роль платформи для популяризації діяльності бібліотеки, зокрема її інформаційної функції, оперативно представляє всі аспекти роботи закладу, рекламує доступні інформаційні ресурси та значно підвищує престиж бібліотеки.

Наразі офіційний вебсайт у Публічної бібліотеки відсутній, що значно обмежує її можливості у віртуальному просторі. Створення такого сайту є нагальною потребою, адже він дозволить стати більш відкритими для потенційних користувачів, розширити коло відвідувачів і посісти визначальне місце у світовій інформаційній інфраструктурі.

Запуск сучасного вебсайту бібліотеки, безумовно, сприятиме розширенню можливостей задоволення інформаційних потреб користувачів і стане модернізованою платформою для комунікації та популяризації іміджу книгозбірні.

Сучасні медіа забезпечують можливість використання новітніх інструментів впливу та сприяють розробці стратегій для залучення ширшої аудиторії партнерів до своєї діяльності. Вони також допомагають посилювати соціально-комунікаційні зв'язки. На даний момент це є одним із інноваційних інформаційно-технологічних аспектів медіатизації бібліотек.

Для ефективного впровадження концепції «Чотири простори» бібліотеці варто активніше брати участь у грантових програмах, проєктах міжнародної технічної допомоги, використовувати спонсорські кошти і благодійну допомогу, урізноманітнити перелік платних послуг. Успішна практика залучення грантового фінансування для створення зони Wi-Fi засвідчила спроможність бібліотеки модернізувати як фізичний, так і цифровий простори. Здійснені зміни сприяли створенню зручних умов для самостійного навчання, дистанційної роботи, доступу до цифрових послуг та налагодження нових форматів спілкування з читачами.

Подальша активізація у сфері грантових можливостей допоможе не тільки зміцнити матеріально-технічну базу, але й розвинути освітній, культурний, соціальний та інформаційний напрями діяльності бібліотеки. Це забезпечить цілісне впровадження концепції «Чотири простори» і підвищить значущість бібліотеки як сучасного соціокультурного осередку для громади.

Отже, модернізація простору Публічної бібліотеки імені Д. Гурамішвілі має супроводжуватися:

- 1) організацією сучасного комфортного середовища;
- 2) формуванням фонду на всіх видах носіїв інформації;
- 3) автоматизацією виконання бібліотечних процесів та послуг;
- 4) забезпеченням доступу до інформаційних ресурсів мережі Інтернет;
- 5) навчанням та перепідготовкою бібліотечного персоналу.

Поєднання технологічних можливостей інформаційного середовища з традиційними інформаційними, освітніми, культурними сервісами у Публічній бібліотеці сприятиме розвитку інформаційного потенціалу та культури. Модернізація діяльності книгозбірні матиме інноваційний характер, в основі якого лежить побудова концепту бібліотечного простору та його практична реалізація для розвитку та розширення бібліотечних сервісів.

У результаті цього бібліотека поступово стане інтегрованим інформаційно-освітнім середовищем, що об'єднує інтерактивні програмні засоби, сучасні технологічні рішення та цифрові наукові ресурси.

2.3. Створення офіційного вебсайту бібліотеки як необхідний етап її модернізації

Одним із ключових напрямів діяльності бібліотеки у віртуальному середовищі є створення власного електронного ресурсу – вебсайту, що виступає важливою складовою іміджу бібліотеки в сучасному інформаційному просторі.

Слід розуміти, що створення сайту – це не разова дія, а постійний процес, який триває стільки, скільки вебресурс існує в Інтернеті й залишається доступним для користувачів.

У всьому світі при оцінюванні ролі інформаційних ресурсів на сайтах бібліотек слід звертати увагу на п'ять ключових аспектів. Ці аспекти детально представлені у формі п'яти трикутних елементів (див. рис. 2.6.) [14, с. 22].

Розроблено автором за матеріалами [14, с. 24].

Рисунок 2.5. Модель оцінювання інформаційних ресурсів бібліотек

Точність – це надійність бібліографічної інформації, розміщеної на електронному ресурсі. Вона включає перевірку наявності редактора або експерта, який контролює достовірність даних на сторінці, а також аналіз текстового, графічного чи аудіовізуального контенту на наявність помилок або пропусків.

Повноваження – визначення призначення веб-сайту бібліотеки, яке може бути комерційним, освітнім, військовим або адміністративним. Також важливо враховувати цілі та завдання сайту, наявність адміністратора ресурсу та відповідальної особи за розміщену інформацію.

Об'єктивність – забезпечення неупередженості бібліографічної інформації. Необхідно оцінювати, чи присутні додаткові коментарі або спроби вплинути на подання матеріалів, а також аналізувати зміст сторінки загалом.

Вміст – інформація на електронних ресурсах бібліотек повинна відповідати потребам користувачів. Слід оцінювати, наскільки запитувана інформація є корисною для користувача і чи задовольняє вона його очікування.

Актуальність – важлива наявність дати останнього оновлення сайту. Потрібно перевіряти, чи активні посилання на нові бібліографічні бази даних та чи відповідає зміст сторінки сучасним вимогам і потребам користувачів.

Для створення сайту-візитівки без наявності спеціальних технічних знань і навичок доцільно використовувати зручні онлайн-платформи. Серед них особливо варто відзначити ReadyMag, Carrd, Google Сайти та інші подібні сервіси. Вони поєднують хостинг і прості інструменти для створення та управління невеликими сайтами, що робить їх ідеальним вибором для публічних бібліотек базового рівня. Такі сервіси вирізняються інтуїтивно зрозумілим інтерфейсом, достатнім функціоналом для реалізації основних бібліотечних завдань і привабливим дизайном, який надає сайту унікального вигляду.

Окрім згаданих платформ, заслуговують на увагу й інші сервіси:

– Webnode – український конструктор із готовими шаблонами, простий у використанні, хоч подальший розвиток платформи поки що викликає деякі питання;

– Weblium – підтримує штучний інтелект, що допомагає автоматизувати елементи дизайну під час редагування;

– SITE123 – зручний сервіс для новачків із візуальним редактором і можливістю додавання плагінів;

– Wix – надає безкоштовний план з великою кількістю шаблонів, власною бібліотекою зображень і додатковими функціями, як-от email-розсилки;

– Ucraft – більш професійна платформа, що дозволяє створювати ефективні цільові сторінки навіть безкоштовно.

Отже, для бібліотек, які прагнуть мати зручний, функціональний і водночас привабливий сайт-візитівку, оптимальними варіантами є Weblium, Carrd та Google Сайти. Вони поєднують простоту у використанні, необхідні можливості та не потребують спеціальних технічних навичок. Тим, хто хоче скористатися напівавтоматизованим створенням сайту, варто звернути увагу на Jimdo.

Для створення сайту Публічної бібліотеки імені Д. Гурамішвілі було обрано Google Сайти, оскільки цей хмарний сервіс дає змогу будь-якому користувачеві – навіть без знань і навичок у програмуванні – швидко створити власний сайт інформаційного, навчального, довідкового чи дозвільного характеру, не витрачаючи на це жодних коштів [48].

Перший етап розробки веб-сайту полягає в аналізі потреб організації, її цілей, а також функціональних вимог, орієнтованих на цільову аудиторію. Це є ключовим аспектом успішного проєкту.

Для Публічної бібліотеки імені Д. Гурамішвілі Миргородської міської ради, обраної як об'єкт дослідження у кваліфікаційній роботі, сформульовано кілька основних цілей вебсайту:

- надання інформації відвідувачам про діяльність бібліотеки, доступні сервіси, книжкові фонди та культурно-просвітницькі заходи;
- забезпечення дистанційного доступу користувачів Інтернету до електронних ресурсів бібліотеки;
- стимулювання широкої аудиторії до відвідування бібліотеки, читання книг і активної взаємодії з літературними ресурсами.

Наступним етапом є розробка дизайну та створення прототипу вебсайту. Дизайн будь-якої вебсторінки включає декілька важливих компонентів:

1. вибір кольорової гами;
2. підбір відповідних шрифтів;
3. розташування окремих елементів інтерфейсу;
4. загальне створення естетичної цілісності.

Після остаточного узгодження структури й дизайну переходять до технічної реалізації вебресурсу, що надає йому функціональності.

Цей етап охоплює розробку таких складових, як:

1. навігаційне меню;
2. форми для зворотного зв'язку з користувачами;
3. системи для онлайн-бронювання послуг бібліотеки та інших інтерактивних функцій.

Перед створенням сайту було проаналізовано декілька вебсайтів публічних бібліотек, а саме: Чорнухинської публічної бібліотеки імені Григорія Сковороди, URBAN-бібліотеки (бібліотека-філія № 8 Львівської муніципальної бібліотеки), Херсонської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олеса Гончара, Полтавської обласної універсальної наукової бібліотеки імені І. П. Котляревського та Центральної бібліотеки Полтавської міської територіальної громади.

У результаті аналізу було визначено найбільш популярні розділи, які доцільно включити до структури майбутнього сайту.

До основних розділів належать:

- головна сторінка;
- новини;
- про бібліотеку;
- послуги бібліотеки;
- нові надходження.

До розділів, що часто зустрічаються, можна віднести:

- анонси;
- афіша;
- план заходів / календар заходів;
- віртуальні матеріали (цифрові колекції, відеозаписи подій, методичні та наукові публікації).

Для початку створення сайту на Google Сайти необхідно перейти на сайт платформи [51].

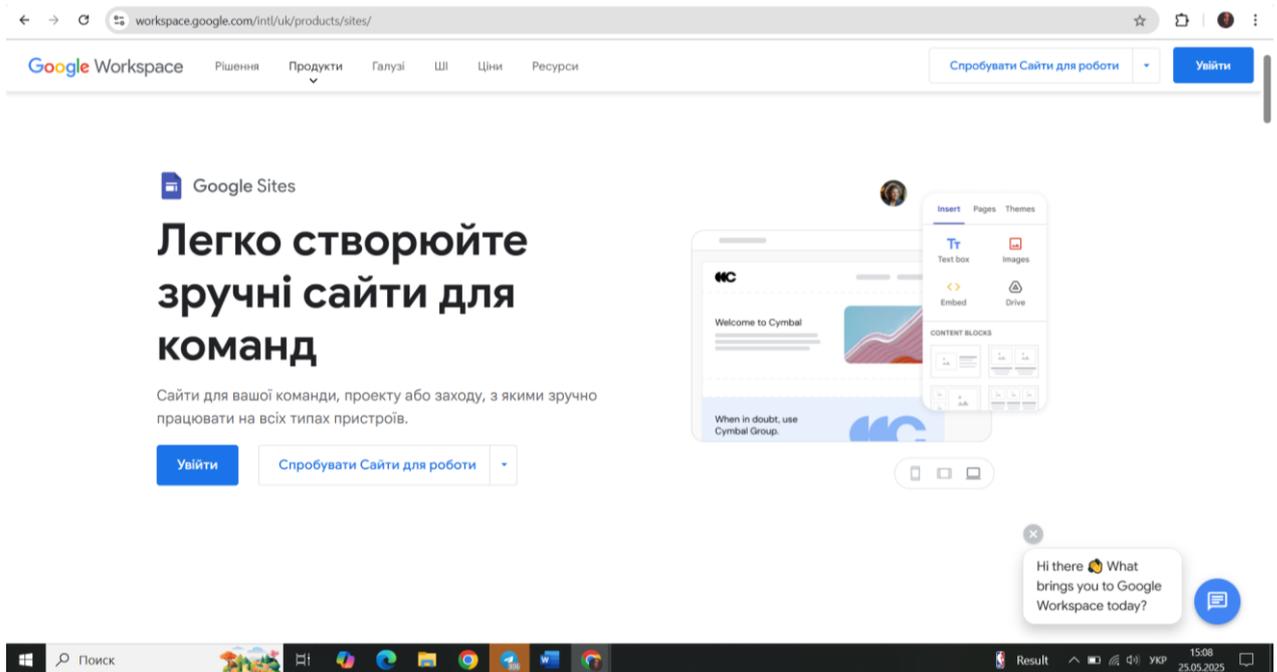

Рисунок 2.6 – Сервіс Google Сайти [51]

Після переходу на платформу слід авторизуватися через Google-акаунт, а далі – створити власний шаблон або можна скористатись одним із готових варіантів із галереї шаблонів.

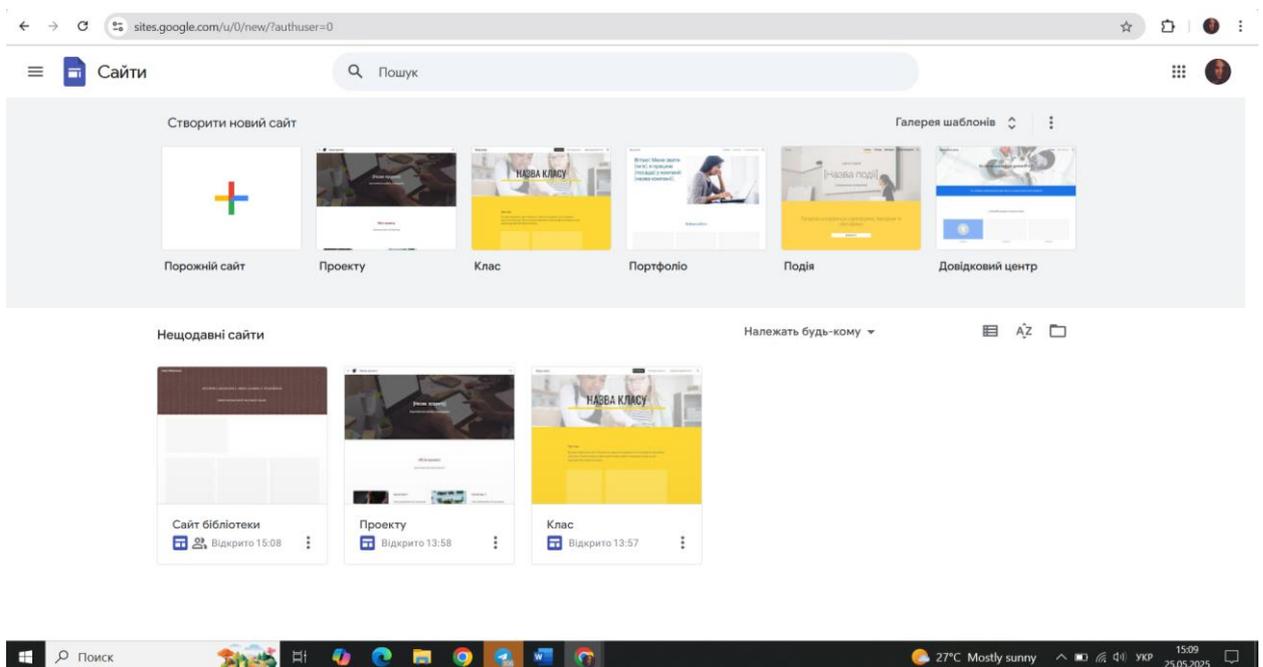

Рисунок 2.7 – Головна сторінка із шаблонами сайтів [51]

Після переходу на сторінку створення сайту у верхньому лівому куті з'являється напис «Сайт без назви», на який треба натиснути і ввести бажану назву для вебресурсу, а саме «Бібліотека» або «Офіційний сайт»

Розроблено автором

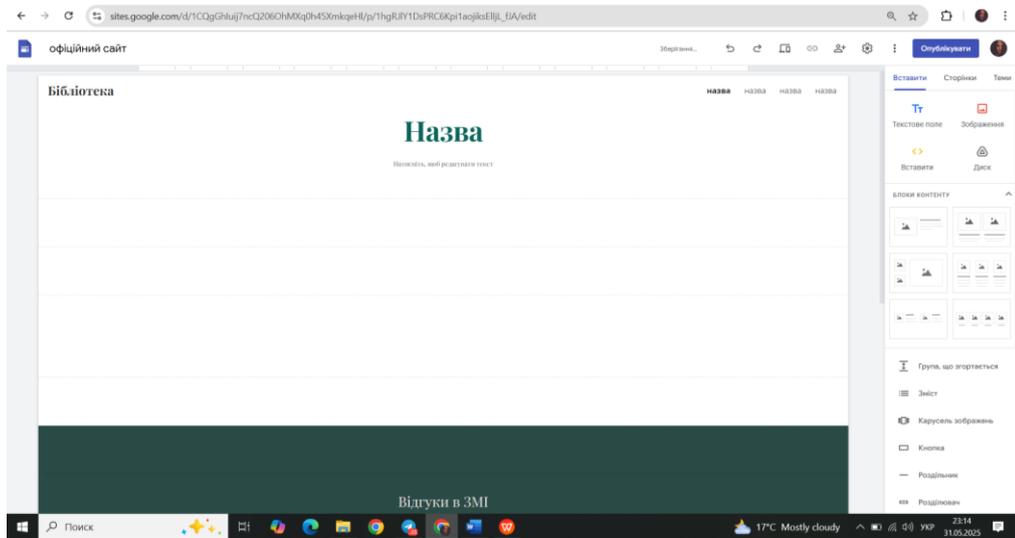

Рисунок 2.8 – Сторінка сайт із назвою

На правій панелі знаходяться три вкладки: «Вставка», «Сторінки» та «Теми». Потрібно перейти до вкладки «Теми», щоб обрати серед доступних варіантів оформлення ту, яка найкраще відповідає стилю організації. Для сайту Публічної бібліотеки імені Д. Гурамішвілі використано тему «Рівна».

Розроблено автором

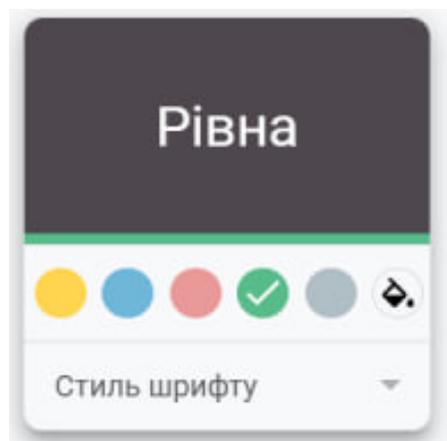

Рисунок 2.9– Тема «Рівна»

Після вибору теми можна перейти до вкладки «Вставка», де доступні інструменти для додавання елементів: тексту, зображень, кнопок, відео та інших компонентів. Тут також наявна добірка готових макетів, які можна вставити на сторінку одним кліком.

Необхідно обрати макет, який найкраще відповідає потребам майбутнього сайту. Для початку зручно працювати з трьома стандартними макетами – вони гнучкі та зручні для редагування.

Розроблено автором

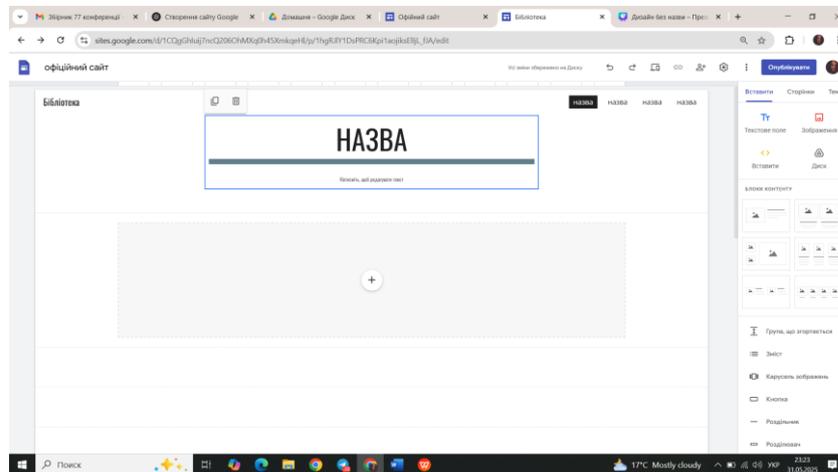

Рисунок 2.10 – Сторінка сайту із обраним макетом

Після створення теми та макета потрібно додати вміст на наш веб-сайт. Наразі він порожній, за винятком вибраної теми та макета сайту.

Редагування розпочинається з заголовка сторінки, а саме було введено офіційну назву бібліотеки: «Публічна бібліотека Миргородської міської ради імені Давида Гурамішвілі».

Розроблено автором

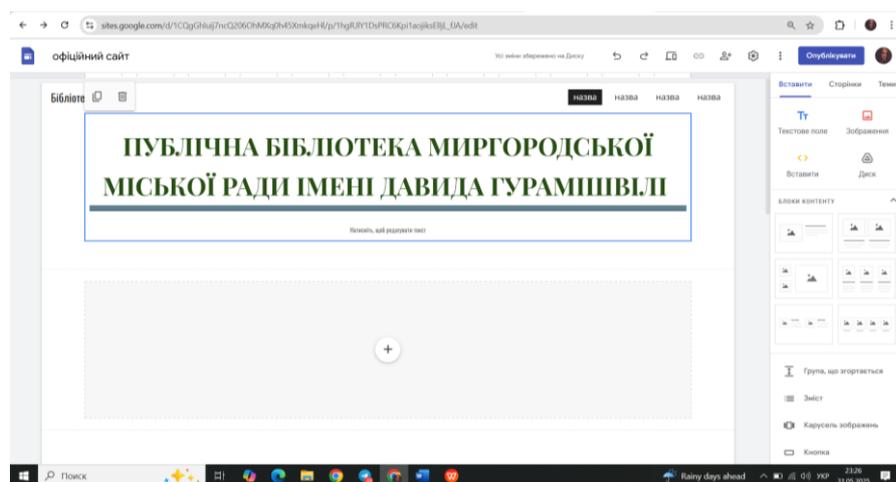

Рисунок 2.11 – Заголовок сайту

За потреби дизайн може змінюватися на кожному етапі. На цьому етапі, з естетичних міркувань, було прибрано лінію під назвою бібліотеки.

Для редагування зображення у верхній частині сторінки необхідно навести курсор на відповідну область та натиснути «Змінити зображення».

Доступні такі способи завантаження:

- завантажити файл зі свого комп'ютера;
- вибрати зображення з галереї;
- вставити за URL-адресою;
- використати Google Фото;
- скористатися пошуком у Google.

Як головне фото обрано зображення будівлі бібліотеки.

Розроблено автором

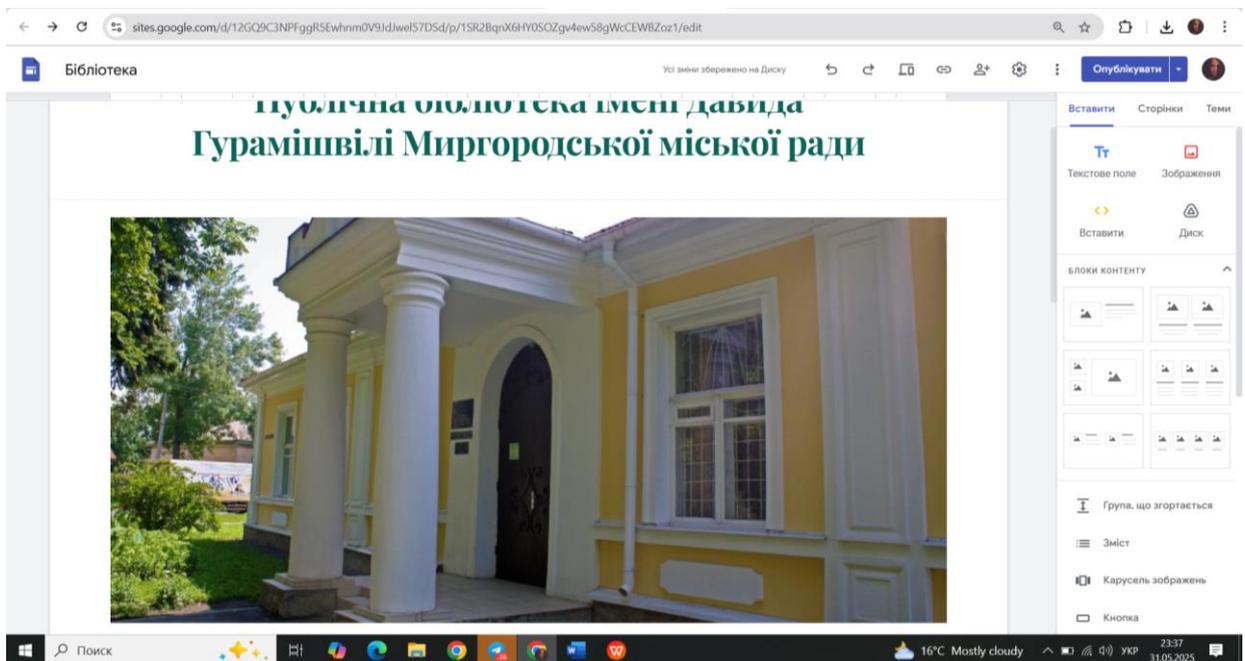

Рисунок 2.12 – Зміна зображення

Щоб додати матеріали на сторінку, достатньо клацнути на потрібну область. У розділі «Зображення» дозволяється додати такі елементи, як фотографії, календар Google, відео з YouTube або карти. Набір вбудованих інструментів Google є значною перевагою цієї платформи порівняно з іншими сервісами для створення сайтів.

Для покращення подання інформації про бібліотеку варто розглянути можливість створення відеовізитівки закладу, наприклад, опублікувавши її

у YouTube та додати, відповідно використавши функцію вставки відео із вказаної соціальної мережі.

Для збору аналітичних даних про відвідуваність сайту варто впровадити лічильник з використанням сервісу Google Analytics. Для цього необхідно розмістити на кожній сторінці сайту спеціальний фрагмент програмного коду, який відстежує дії відвідувачів і зберігає інформацію в базі даних. Згодом, на основі цих даних формуються звіти.

Під час додавання текстового вмісту редактор відкривається автоматично, що дозволяє зручно форматовувати текст. Серед доступних функцій:

- змінювати стиль написання;
- виділяти фрагменти жирним або курсивом;
- вирівнювати текст;
- створювати марковані та нумеровані списки;
- додавати гіперпосилання.

Процес редагування інтуїтивно простий: достатньо двічі клацнути на текстовому полі, щоб внести зміни.

Сучасна публічна бібліотека виконує різноманітні соціальні функції та має складну організацію, тому її вебсайт повинен відображати цю багатоаспектність і передбачає багатосторінкову структуру. Для створення додаткових сторінок потрібно перейти на вкладку «Сторінки» в правій частині екрана, вибравши кнопку «+» внизу та ввести назви нової сторінки. Наприклад, було створено сторінку з назвою «Заходи», «Контакти» та ін.

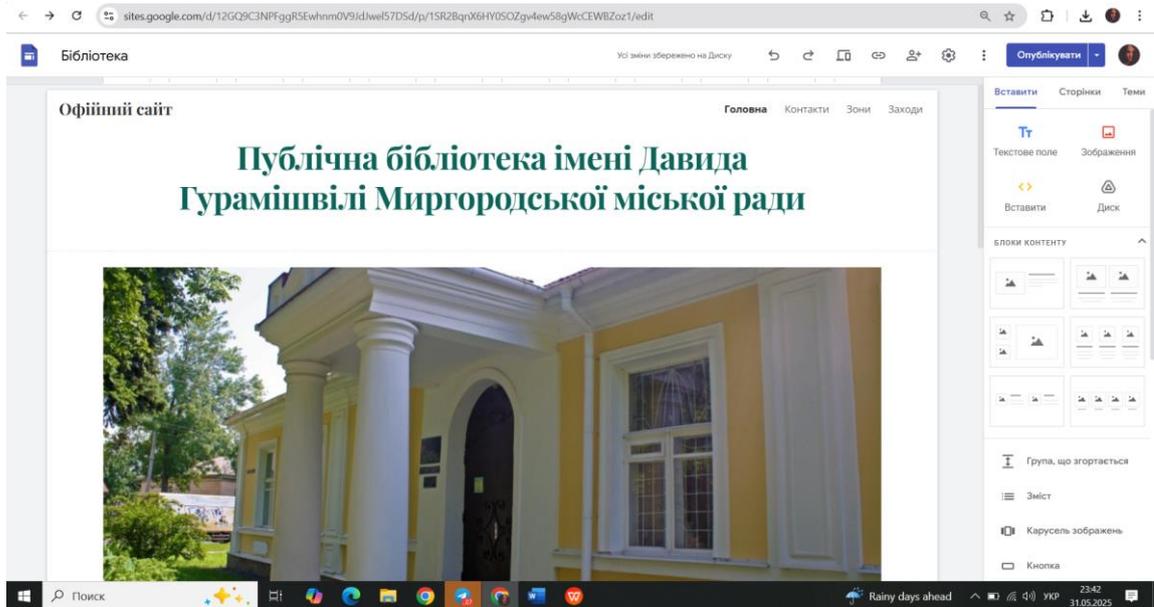

Рисунок 2.13 – Початкові назви сторінок

Усі створені сторінки відображаються в меню, яке з'являється вгорі сайту. За потреби потрібно задати унікальну URL-адресу сторінки: сткориставшись меню «Додатково», ввести адресу натиснувши «Готово».

Відповідно до виконаних етапів зі створення сайту було реалізовано панель навігації сторінками сайту:

Розроблено автором

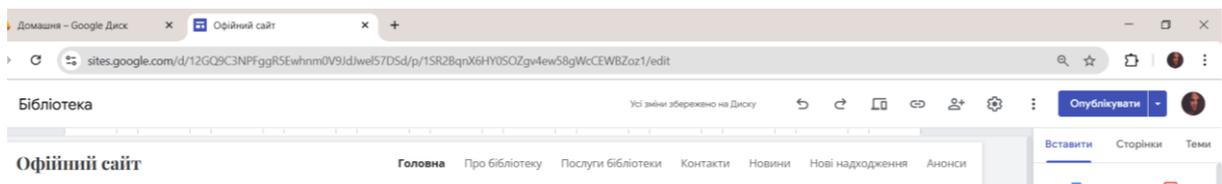

Рисунок 2.14 – Панель сторінок сайту

Кожна сторінка містить відповідне інформаційне наповнення:

- Головна сторінка знайомить з загальною інформацією про бібліотеку, на ній є також інтерактивні кнопки, які забезпечують перехід до відповідних розділів сайту;

- сторінка «Про бібліотеку» містить довідкові відомості: історичну довідку зі стислою історією бібліотеки, короткий опис структури та контактну інформацію (карту місцезнаходження установи, графік роботи, посилання на електронну пошту, фейсбук та номер телефона, за яким можна звернутися для уточнення інформації);

– сторінка «Послуги бібліотеки» надає перелік послуг, що пропонуються користувачам, причому перелік структурований за підрозділами (бібліотечні послуги, інформаційні та цифрові послуги, культурно-просвітницькі та соціокультурні, освітні, консультаційно-довідкові, функціональні послуги за зонами та інформаційно-комунікаційна підтримка);

– сторінка «Новини» інформує про події та заходи, які вже відбулися у бібліотеці;

– сторінка «Нові надходження» містить інформацію про нові книги, що надійшли до фонду бібліотеки або були подаровані;

– сторінка «Анонси» повідомляє про заплановані в бібліотеці заходи.

Ключовою особливістю роботи із сервісом Google Сайти є необхідність публікації сайту після кожної зміни у його дизайні чи структурі.

Перед тим, як зробити сайт доступним у мережі, може знадобитися налаштування декількох важливих компонентів. Для цього треба натиснути на іконку шестірні у правій верхній частині екрана конструктора. У новому вікні можна додати фавікон, налаштувати параметри сайту, аналітику, а також створити резервну копію сайту.

Фавікон – це маленький значок, який асоціюється з веб-сайтом, зазвичай відображається в адресному рядку браузера або поруч з назвою сайту в закладках користувача. Для завантаження фавікону і логотипу зі свого пристрою слід перейти до розділу «Зображення бренду».

Нові сайти доступні для перегляду всім. За допомогою кнопки додавання користувачів у верхньому правому куті екрана можна запросити адміністраторів, які матимуть право редагувати сайт.

Після завершення редагування та перевірки, чи відповідає сайт усім вимогам, останній крок – його публікація. Для цього необхідно натиснути кнопку «Опублікувати» у правій частині екрана. Після появи діалогового вікна необхідно ввести URL-адресу сайту та натиснути «Опублікувати».

Після цього веб-сайт стане доступний за вказаною адресою для перегляду й використання: <https://sites.google.com/view/publiclibrarym>.

Отже, бібліотека маючи багатий історичний спадок та значущість у соціокультурному житті, потребує необхідної модернізації, щоб відповідати викликам сучасного інформаційного суспільства. Основними напрямками її розвитку визначено оновлення простору з розумним зонуванням (зони для колективної та індивідуальної роботи, релаксації, збереження культурної спадщини, літній майданчик) та впровадження цифрових рішень. Це передбачає створення офіційного вебсайту, електронного каталогу, розширення баз даних, активну діяльність у соціальних мережах, технічну модернізацію обладнання та підвищення кваліфікації персоналу. Використання концепції «Чотири простори» разом із розробленими рекомендаціями щодо фірмового стилю та кольорової палітри пропонує цілісний підхід до трансформації бібліотеки, перетворюючи її на сучасний інформаційно-освітній центр, який вдало поєднує традиційність з інноваціями.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження було здійснено теоретичний аналіз наукових концепцій розвитку публічних бібліотек, успішного досвіду їх запровадження у практичну діяльність та запропоновано практичні рішення для модернізації діяльності Публічної бібліотеки імені Давида Гурамішвілі Миргородської міської ради. Для втілення цих пропозицій обґрунтовано доцільність упровадження концепції «Чотирьох просторів» як інноваційної моделі трансформації бібліотечного середовища. Отримані результати свідчать про успішне досягнення поставленої мети дослідження та виконання всіх завдань, що дозволяє сформулювати наступні ключові висновки.

1. Проаналізовано сучасні наукові концепції розвитку публічних бібліотек та визначено місце серед них данської моделі «Чотири простори».

Сучасні концепції розвитку публічних бібліотек ґрунтуються на різних наукових підходах: інформаційно-технологічному, соціокомунікаційному, соціосинергетичному, гуманістичному, інституційному та інших. Вони розглядають бібліотеку як відкриту й динамічну систему, здатну самостійно розвиватися та адаптуватися до змін у суспільстві.

Особливе місце у бібліотекознавстві займає концепція «Чотири простори», розроблена данськими дослідниками у 2010 році. Це сучасна та універсальна модель модернізації бібліотек, що об'єднує освітній простір, простір для зустрічей, подій і простір для натхнення. Вона вирізняється комплексним підходом, який враховує як традиційні функції бібліотеки, так і сучасні суспільні потреби, перетворюючи бібліотеки на відкриті соціокультурні центри. Однією з основних переваг «Чотирьох просторів» є синтетичне поєднання ідей таких концепцій розвитку бібліотек, як інноваційне впровадження, «Бібліотека 2.0» та концепція «третього місця».

Модель «Чотири простори» займає ключове місце серед сучасних інноваційних концепцій, пропонуючи цілісний підхід до модернізації

публічних бібліотек як багатофункціональних просторів, що відповідають вимогам інформаційного суспільства та сприяють розвитку громади.

2. Встановлено переваги та проблеми використання данської моделі у діяльності українських публічних бібліотек.

Українські публічні бібліотеки, зокрема в Києві, Львові, Херсоні та Полтаві, активно впроваджують елементи моделі «Чотирьох просторів» у свою практичну діяльність, акцентуючи увагу на:

- зміцненні соціальної ролі бібліотеки;
- активному залученні громади до її роботи;
- гнучкому підході до організації простору;
- розвитку неформальної освіти, творчих ініціатив та культурної взаємодії.

Проте процес імплементації концепції супроводжується певними викликами, серед яких:

- недостатній рівень фінансування для реалізації інфраструктурних змін;
- труднощі з адаптацією приміщень старого фонду до сучасних потреб;
- дефіцит професійних кадрів, здатних працювати у багатофункціональному середовищі;
- консервативність частини суспільства в оцінці нової ролі бібліотеки.

Незважаючи на ці труднощі, модель «Чотири простори» підтверджує свою ефективність як інструмент оновлення змісту та форми бібліотечної діяльності в умовах цифрових та соціальних змін.

3. Охарактеризовано діяльність Публічної бібліотеки імені Давида Гурамішвілі та визначено напрями використання моделі «Чотири простори» для її модернізації.

Публічна бібліотека імені Давида Гурамішвілі централізовано керує міськими й сільськими філіями, активно організовує виставки, впровадила у бібліотечний простір Wi-Fi, бере участь у цифрових освітніх проєктах «Дія. Цифрова освіта» та активно співпрацює зі ЗМІ. Бібліотека пропонує широкий вибір навчальних курсів.

Проте діяльність бібліотеки має певні недоліки:

- функціональні зони, такі як читальна, робоча, дитяча, креативна та мультимедійна мають старі меблі, недостатнє освітлення і застаріле обладнання, що впливає на їхню ефективність;

- бібліотека не має електронного каталогу та офіційного вебсайту. Електронний фонд обмежений, відсутній доступ до ліцензійних зовнішніх ресурсів. Устаткування інтернет-центру застаріле, а активність у соціальних мережах спорадична;

- інтер'єр приміщення залишається типовим, сучасних елементів дизайну не вистачає, так само як і комфортних зон для відпочинку.

Для реалізації моделі «Чотири простори» знадобляться суттєві інвестиції в оновлення матеріально-технічної бази, модернізацію дизайну інтер'єру, розширення спектру послуг і підвищення професійного потенціалу кадрів. Через неспроможність державного бюджету країни, яка перебуває у стані війни, забезпечувати достатнє фінансування бібліотечних закладів, а також обмеженість місцевих бюджетів, бібліотеці варто активніше долучатися до участі у грантових програмах, проєктах міжнародної технічної допомоги, використовувати спонсорські кошти і благодійну допомогу, урізноманітнити перелік платних послуг. Проте ці зусилля дозволять перетворити бібліотеку на сучасний, динамічний і привабливий центр суспільного життя, здатний стати ключовою платформою для розвитку громади.

4. Сформульовано рекомендації щодо оновлення фізичного та модернізації віртуальних просторів Публічної бібліотеки імені Давида Гурамішвілі.

Публічна бібліотека імені Давида Гурамішвілі, маючи вагому історичну спадщину та відіграючи значну роль у житті локальної спільноти, потребує сьогодні всебічної модернізації, щоб відповідати вимогам сучасного інформаційного суспільства. Оновлення має охоплювати як фізичний, так і цифровий простори, спираючись на принципи відкритості, мобільності, зручності та інклюзивності.

Раціональний підхід до зонування простору є ключовим завданням. Доцільно створити гнучку структуру, яка включатиме:

- зону для колективної роботи й мультимедійні читальні зали;
- місце для індивідуальної діяльності (з абонементом для користувачів);
- експозиційні зали, де можна демонструвати культурну спадщину;
- простір для відпочинку і дозвілля, включно із залами для заходів;
- відкритий літній майданчик для читання на свіжому повітрі.

Інтер'єр бібліотеки має бути сучасним і адаптованим до потреб усіх відвідувачів. Рекомендується за допомогою кола Й. Іттена розробити кольорову гамму бібліотечного середовища, дотримуючись принципу балансу кольорів 60-30-10: основа – нейтральний спектр, доповнений акцентними кольорами (зелений, жовтий, синій чи теракотовий) залежно від функціонального призначення зони.

Меблі та технічне оснащення повинні забезпечувати комфорт і зручну трансформацію простору. Слід використовувати мобільні рішення (розкладні стільці, столи на колесах, ширми) у поєднанні із сучасною технікою (комп'ютерами, інтерактивними панелями, планшетами, проєкторами) для кожної функціональної частини бібліотеки.

Важливим елементом стане розробка фірмового стилю бібліотеки, який включатиме логотип, унікальні шрифти, кольорову палітру та брендovanу атрибутику. Це сприятиме створенню впізнаваного образу установи та покращенню комунікації зі спільнотою.

Офіційний сайт бібліотеки потрібно перетворити на головну інформаційну платформу. Його основні функції: інформування про доступні послуги, заходи та інформаційні фонди; забезпечення доступу до електронних ресурсів; залучення нових користувачів і створення інтерактивного середовища для комунікації.

Доцільно розробити сайт на платформах на кшталт Google Sites, Weblium або Carrd – вони не потребують спеціальних технічних навичок. Онлайн-ресурс повинен відповідати п'яти ключових вимогам – точність, повноваження, об'єктивність вміст та актуальність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ

1. Про бібліотеки і бібліотечну справу: Закон України від 27 січня 1995 р. № 32/95-ВР (із змінами та доповненнями станом на 01.01.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-vr> (дата звернення: 24.05.2025).
2. Амельченко Ю. Новий простір бібліотеки: популярність, репутація, бренд. *Бібліотечна планета*. 2018. № 1. С. 17–19.
3. Білушак Т., Акиджи В. Особливості сервісів для створення віртуальних виставок у формуванні ефективного бібліотечно-інформаційного простору. *Вісник Книжкової палати*. 2019. № 2. С. 45–48.
4. Бібліотека в сучасному інформаційному і соціокультурному середовищі: досягнення, виклики і вектори розвитку : матеріали Всеукр. наук. конф. до 125-річчя ПОУНБ ім. І. П. Котляревського / упоряд.: Федорова М. А., Влезько Н. В. Полтава : ТОВ «АСМІ». 2020. 236 с.
5. Бібліотека 2.0. URL: <https://surl.lu/ldzgny> (дата звернення: 15.05.2025).
6. Булахова Г. Перспективи використання інструментарію соціальних медіа для просування бібліотечних продуктів і послуг. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2019. Вип. 55. С. 80–91.
7. Вилегжаніна Т.І. Інноваційна діяльність бібліотеки. *Українська бібліотечна енциклопедія*. URL: <https://surli.cc/duoedf> (дата звернення: 15.04.2025).
8. Відкритий доступ. URL: <http://nbuv.gov.ua/node/1423> (дата звернення: 05.04.2025).
9. Воскобойнікова-Гузєва О.В. Стратегії розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України: генезис, концепції, модернізація : монографія. Київ : Академперіодика, 2014. 362 с.

10. Горда Т. В. Бібліотечний простір: трансформація та організація в сучасному вимірі: метод. рекомендації. Черкаси. 2017. 12 с. URL: <http://library.ck.ua/files/2017/10/19/BiblProstir.pdf>.
11. Гранчак Т. Ю. «Віртуальна реальність» у науковій бібліотеці. *Бібліотека. Наука. Комунікація: актуальні тенденції у цифрову епоху*. 2019. № 1. С. 26–29.
12. Гранчак Т. Ю. Концептуальна модель гнучкої бібліотеки. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2020. № 6. С. 10–23.
13. Гришук Л. Робота книгозбірні в контексті формування сучасного бібліотечного простору. *Бібліосвіт: інформ. вісн.* 2015. Вип. 4 (56). С. 37–44.
14. Ісмайлов, Н., & Халафова, С. Сайти бібліотек, що надають інформацію користувачам (на основі вітчизняного та зарубіжного бібліотечного досвіду). *Грані: науково-теоретичний альманах*. 2022. №25(2). С. 22-28. <https://doi.org/10.15421/172219>.
15. Концепція інформатизації мережі бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів України. URL: https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2016/02/manage_7_2.pdf (дата звернення: 10. 04.2025).
16. Концепція розвитку бібліотечної справи України. URL: <https://lib.if.ua/prof/?p=718> (дата звернення: 10. 04.2025).
17. Концепція розвитку Наукової бібліотеки. URL: <https://lnk.ua/WaVpzJk4D> (дата звернення: 10. 04.2025).
18. Кириленко О.Г., Пономаренко З.О. Функціонування бібліотек в цифровому просторі: міжнародний досвід у вирішенні проблем авторського права. *Бібліотека. Наука. Комунікація: актуальні тенденції у цифрову епоху* : матеріали Міжнар. наук. конф. (8–10 жовт. 2019 р.): у 2 т. Київ. 2019. Т. 1. С. 54–58.
19. Колесникова Т. Впровадження інноваційної моделі бібліотеки як чинник глибокої інтелектуалізації бібліотечної професії. *Вісник Книжкової палати*. 2012. № 11. С. 21–22.

20. Косик В. Новий освітній простір: сучасне обладнання: інформ. посіб. Київ, 2019. 52 с. URL: <https://lnk.ua/mgeq1yKe5>.
21. Лобузiна К. Шляхи iнтеграцiї бiблiотечної дiяльностi до онлайнового середовища. *Вiсник Книжкової палати*. 2012. № 7. С. 30–34.
22. Львiвська мунiципальна бiблiотека. URL: <https://lnk.ua/bMen1gY4g> (дата звернення: 25.05.2025).
23. Матвiйчук О. Є. Дизайн та iнтер'єр бiблiотеки як соцiокультурна проблема. *Культурологiчна думка*. 2011. № 4. С. 123–127.
24. Миськевич Т. Сучаснi трансформацiї в соцiальних функцiях публiчних бiблiотек. *Науковi працi Нацiональної бiблiотеки України iменi В. I. Вернадського*. 2019. Вип. 52. С. 81–99.
25. Мороз А. Сучаснi онлайн-сервiси у бiблiотечнiй роботi. *Бiблiосвiт: iнформ. вiсн.* 2018. Вип. 4 (68). С. 45–52.
26. Нiколайчук А. Концепцiя «третього мiсця» в контекстi модернiзацiї бiблiотечного простору. *Український журнал з бiблiотекознавства та iнформацiйних наук*. 2024. № 13. С. 20–28. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.13.2024.307112>.
27. Мурашко О. С. Новi парадигми традицiйної iнформацiйно-бiблiографiчної дiяльностi унiверситетської бiблiотеки. *Бiблiотечний Меркурiй*. 2019. Вип. 2. С. 199–208.
28. Офiцiйна сторiнка Публiчної бiблiотеки iменi Д. Гурамiшвлi у соцiальнiй мережi Facebook. URL: <https://www.facebook.com/> (дата звернення: 01.05.2025).
29. Публiчна бiблiотека iм. Д. Гурамiшвлi Миргородської мiської ради. URL: <https://surl.li/hwlifc> (дата звернення: 06.05.2025).
30. Психологiя кольору в iнтер'єрi: як пiдбрати iдеальну колiрну гаму для вашої оселi? URL: <https://homeinteriors.com.ua/>. (дата звернення: 09.06.2025).

31. Перов Д., Кір'ян В. Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2013 №8. С. 67–71.
32. Рекомендації щодо створення та наповнення веб-сайту бібліотеки: метод. поради / Упр. культури, національностей та релігій Хмельн. ОДА; ХОУНБ ім. М. Островського. Хмельницький. 2014. 16 с.
33. Ржеуський А., Кунанець Н., Малиновський О. Безкоштовні вебсервіси для створення бібліотечних мультимедійних продуктів: порівняльний аналіз. *Бібліотечний вісник*. 2017. № 1. С. 17–26.
34. Розсоха Л. З історії миргородської міської бібліотеки. URL: <https://lnk.ua/Yx4LAZOen> (дата звернення: 12.06.2025).
35. Статут Публічної бібліотеки ім. Д. Гурамішвілі Миргородської міської ради (нова ред.), затв. рішенням 4-ї сесії Миргородської міськради від 16.01.2021 р. № 27. 11 с. URL: <https://myrgorod.pl.ua/page/miska-vlada/rishennja>. (дата звернення: 05.05.2025).
36. Пугач Л.Ю. Сучасні концепції діяльності публічних бібліотек на шляху до інновацій в обслуговуванні користувачів. URL: <https://lnk.ua/bxVm1EdVv> (дата звернення: 20.05.2025).
37. Сидоренко Т.В. Перспективні напрями розвитку соціокультурної діяльності публічних бібліотек. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2017. № 1. С. 88–95.
38. Струнгар В. В. Бібліотека в інтерактивному медіасередовищі: стан та перспективи: монографія. Київ: НБУВ. 2021. 247 с.
39. Сватула Т.Л. Херсонська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Олеся Гончара. *Українська бібліотечна енциклопедія*. URL: <https://surl.li/zxprext>. (дата звернення: 10.06.2025).
40. Тарасенко Н. Представництва бібліотек у соціальних мережах як джерело професійних інформаційних ресурсів для бібліотечних фахівців. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2019. Вип. 52. С. 313–329.

41. Талалаєвська М. Нові бачення просторових рішень бібліотек (за матеріалами зарубіж. і укр. інтернет-джерел). *Бібліотечна планета*. 2018. № 1. С. 20–22.
42. Херсонська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Олеся Гончара. URL: <https://lib.kherson.ua/>. (дата звернення: 15.06.2025).
43. Центральна бібліотека Полтавської міської територіальної громади. URL: <https://cbs.poltava.ua/index.php/pro-nas>. (дата звернення: 05.11.2024).
44. Чорнухинська публічна бібліотека ім. Г. Сковороди. URL: <http://surl.li/timozr>. (дата звернення: 05.11.2024).
45. Чурікова В. О. Концепція «Чотирьох просторів» як вектор змін бібліотек. *Документно-інформаційні комунікації, в умовах глобалізації: стан, проблеми і перспективи*. матеріали ІХ Міжнар. науково-практ. конф. (Полтава, 21 листопада 2024). Полтава. 2024. С. 246–250.
46. Чурікова В. О. Теоретичні основи модернізації сучасної бібліотеки як відкритого простору. Зб. мат-лів Х Всеукр. наук. конф. (Вінниця, 11 квітня 2025). Вінниця: ДонНУ ім. В. Стуса. 2025. С. 152–155.
47. Чурікова В. О. Реалізація моделі «Чотирьох просторів» у діяльності сучасної публічної бібліотеки: кейс бібліотеки імені Давида Гурамішвілі. Зб. мат-лів 77-ї наук. конф. НУПП ім. Ю. Кондратюка (Полтава, 16–22 травня 2025). Полтава: Національний університет імені Ю. Кондратюка. 2025. С. 394–395.
48. Що таке Google Sites. Зручний та безкоштовний конструктор сайтів. URL: <https://lnk.ua/jY4QAb149> (дата звернення: 24.05.2025).
49. Як встановити Google Analytics на сайт? URL: <https://adwservice.com.ua/>. (дата звернення: 11.06.2025).
50. Чотири простори бібліотеки: модель діяльності: практичний посібник / автори-укладачі: О. Бояринова, О. Бруй, Л. Лугова, Я. Сошинська, І. Шевченко; Українська бібліотечна асоціація. Київ : ВГО Українська бібліотечна асоціація. 2020. 104 с.

51. Google Сайти. URL: <https://surl.li/gyshvc> (дата звернення: 24.05.2025).

52. Jochumsen, H., Hvenegaard Rasmussen, C. and Skot-Hansen, D. The four spaces – a new model for the public library. *New Library World*. 2012. Vol. 113. №.11/12. P. 586-597. <https://doi.org/10.1108/03074801211282948>.